

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Jørgen Jensen

Thomas Kingo

Væveren fra Crail i Skotland

En analyse

Jørgen Jensen

Thomas Kingo

Væveren fra Crail i Skotland

En analyse

Produktionsrådgiver
Layout
Søren Rindom, Jyllinge

Korrektur: Bodil Nissen Jensen

Tryk: Hellbrandt A/S, 2650 Hvidovre

Udgiver
JENSEN/NISSEN
Lystbådevej 36
4040 Jyllinge, Danmark
turbolea@post5.tele.dk

1. udgave, 1. oplag
Udgivelse: Januar 2020

ISBN 978-87-971922-0-7

Bogens illustrationer er så vidt muligt clearet med rettighedshavere. Skulle noget være overset, er det utilsigtet, og retmæssige krav vil ved henvendelse til forlaget blive honoreret, som var retten indhentet i forvejen.

Eventuelle indtægter fra salg af bogen overdrages foreningen Læger Uden Grænser.

Bagside foto: Nordsøen, Wikipedia

Indhold

Indledning.....	4
1. Anetavle for Bodil Nissen.....	6
2. Væver Thomas Kingos danske familierelationer	8
3. Væver Thomas Kingo, en analyse.....	10
4. Thomas Kingo, Hans Hustruer og deres slægter. Poul Erik Nikolajsen, 2003.....	13
5. Slægtsdatabase, Ingeborg og Jens Poulsen 2018	23
6. Thomas Kingo. Biskop i Fyen. En Levnetsbeskrivelse. A. C. L. Heiberg. Provst, Sognepræst i Kjerteminde, 1852	25
7. Kingo Family. By Helen Armitage, Crail Museum and Heritage Centre, 2018.....	27
8. Scots in Denmark in the Sixteenth Century. Thorkild Lyby Christensen, 1970	33
9. Should Auld Acquaintance Be Forgot..., Scottish-Danish relations c. 1450-1707.By Thomas Riis. Odense University Press, 1983	34
10. Scotland and the Flemish People. The Flemish on the Firth of Forth – Part 1.University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). By David Dobson, September 2014	38
11. Scotland and the Flemish People. The Flemish on the Firth of Forth – Part 2. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). By David Dobson and Alex Fleming, October 2014 .	41
12. Scotland and the Flemish People. Encouraging Flemish Weavers to come to Scotland. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish History Research). By Alex Fleming and Morvern French, November 2014	46
13. Scotland and the Flemish People. Medieval and Modern Migration from Flanders. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). By Morvern French, November 2015	49
14. The Flemish People in Scotland. The British Newspaper Archive Blog. By John Irvine and Alex Fleming, 2012	52
15. Flemish Migration to Scotland in the Medieval and early Modern Periods. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). By Morvern French, November 2015	55

16. KRONBORG TAPETERNE. M. Mackeprang og Sigrid Flamand Christensen. 1950	60
17. Frederiksborgs genrejsning. Historicisme i teori og praksis. Af Mette Bligaard, 2008.....	67
18. Frederiksborg Slots. Beskrivelse. Johan Peter Rasbech, Cand. Phil., 1832.....	69
19. KRONBORG TAPETERNE, Pragt & propaganda på Frederik II's Kronborg. Af Ulrik Reindel, 2009	72
20. Historien om en Kirke-Psalme-Bog. Jørgen Jensen, 2018	73
21. Nu rinder solen op...Thomas Kingo, Væversønnen fra Slangstrup. Thomas Kingos liv og verdslige digtning, uddrag fra tredje afsnit i bogen. Stadsbibliotekar Svend Esbech, Frederiksberg. 1984	77
22. Sammenfatning og konklusion	80
Skriftlige Referencer	89
Geografiske kort	91

Indledning

Denne analyse vedrører væver Thomas Kingo fra Crail i Skotland. Interessen for væver Thomas Kingo er foranlediget af et genealogisk studie, jeg har udarbejdet for min hustru Bodil Nissens slægt, hvori væver Thomas Kingo indgår. Væver Thomas Kingo var far til Hans Thomasen Kingo, som blev væver i Slangerup på Sjælland. Hans Kingo blev blandt andet far til den senere biskop Thomas Kingo og dennes søster Else Hansdatter Kingo, sidstnævnte er Bodils ane. Vedrørende anetavlen for Bodils familie, se senere.

Thomas Kingo var væver fra den lille skotske havneby, Crail, beliggende på den skotske østkyst ca. 100 km nord for Edinburgh og ca. 25 km fra universitetsbyen St. Andrews.

Thomas Kingo blev født omkring 1550. Han var gift med Agnes Brown og boede i den skotske by Crail med adresse på Marketgate nr. 59, nabo til sin bror William Kingo. Thomas og Williams huse var på to etager.

Indgangen til husene var oprindeligt via en trappe op til den øverste etage, som det ses af et foto af et af de nærliggende huse. Det betyder, at adgang til den øverste etage skete udefra. Husene har også en yderdør med adgang til underetagen.

William Kingos hus t.v. Thomas Kingos hus t.h.

Foto: Jørgen Jensen, 2018

Crail var i slutningen af 1500-tallet kendt for blandt andet at være en by med mange vævere. Ud fra udsagn fra Helen Armitage, Crail Museum & Heritage Centre, boede de fleste vævere i Nethergate i et-plans huse. Det kunne indikere, at William og Thomas Kingo havde en større social position i byen.

*Hus i Marketgate, Crail med udvendig trappe til øverste etage.
Foto: Jørgen Jensen, 2018*

1. Anetavle for Bodil Nissen

Det efterfølgende er en anetavle for Bodil Nissen, datter af Peter Hansen Nissen og Carla Nyland. Bodil er, som det ses fra anetavlen, efterkommer af væver Thomas Kingo fra Crail i Skotland.

De første brikker til denne anetavle blev lagt ved afskrift af en ældre familieanetavle: "Familiensstammbuch des Peter Hanssen Nissen und Christine Margrethe Asmussen". Senere blev oplysninger i Rigsarkivets læsesal bidragsyder, indtil udviklingen medførte mulighed for benyttelse af digitale oplysninger via Internettet.

Anetavlen har følgende kronologiske indhold.

2/2 **Bodil Nissen**, født 22. maj 1946 i Kerteminde, opvokset i Vester Åby på Fyn. Uddannet engelsk korrespondent.

2/1 Bodil er gift med Jørgen Jensen, født 19. oktober 1943 i Faaborg, Fyn.

4/3 **Peter Hansen Nissen**, født 6. juli 1909 i Vamdrup. Uddannet mejerist i det sønderjyske. Senere etablerede Peter Hansen Nissen egen viktualieforretning i Vester Åby, Fyn.

4/4 Peter var gift med Carla Nyland, født 12. februar 1918 i Stakroge, Sdr. Omme sogn.

8/5 **Hans Peter Nissen**, født 3. april 1878 i Rinkenæs. Sønderjylland var dengang besat af Prøjsen. Hans Peter blev uddannet møllebygger. Som ung flyttede Hans Peter til Vamdrup, hvor han blev ansat som overportør ved jernbanen.

8/6 Hans Peter var gift med Anna Dorthea Herse, født 24. april 1877 i Tråsbøl, Felsted sogn.

16/9 **Peter Hansen Nissen**, født 11. august 1850 i Sottrup sogn, Åbenrå amt. Peter blev uddannet møller og senere forpagter af Trappen Mølle i Rinkenæs.

16/10 Peter var gift med Christine Margarethe Asmussen, født 20. december 1851 i Kjeldstrupskov, Holbøl sogn.

32/17 **Conrad Andreas Nissen**, født den 11. juli 1812 på Sandbjerg gods, Sottrup sogn.

Conrad blev kådner i Sottrup.

32/18 Conrad var gift med Marie Kierstine Andersen, født 30. september 1815 i Dybbøl.

64/34 **Nicoline Christina Møller**, født 2. august 1784 på Sandbjerg Gods. Datter af Christian Günther Stolberg Møller.

64/33 Nicoline var gift med godsforvalter på Sandbjerg gods Nis Nissen, født 8. april 1787 i Nordborg på Als.

128/67 **Christian Günther Stolberg Møller**, født 1744 i Bremerhus, Pejrup, Vester Åby sogn. Christian Günther var skovrider og inspektør på Sandbjerg gods.

128/ 68 Christian Günther var gift med Synewe Holmgaard, født 1747 i Ellinge.

256/136 **Johanna Christina Thomasdatter Stub**, blev født ca. 1726.

256/135 Johanna var gift med Nicolay Sørensen Holmgaard, født i 1713. Nicolay var degn i Fraugde sogn.

512/271 **Thomas Kingo Stub**, døbt 17. december 1694 i Assens. Thomas Kingo Stub var degn og skoleholder i Fraugde.

512/272 Thomas var gift med Anna Knudsdatter, døbt 17. december 1678 i Nyborg.

1014/542 **Johanne Jensdatter Kingo**, døbt 3. december 1654 i Gerlev kirke.

1024/541 Johanne var gift med Hans Hansen Stub, født 1647 i Odense. Hans var rektor på latinskolen i Assens.

2048/1084 **Else Hansdatter Kingo**, født 1635 i Slangerup.

2048/1083 Else var gift med Jens Jonsøn, der stammer fra Halland Len. Jens var skomager i Gerlev.

4096/2167 **Hans Thomsen Kingo**, født 1586 i Crail, Skotland. Hans var linned- og damaskvæver i Slangerup.

4096/2168 Hans var gift med Karen Sørensdatter Bjørn, født ca. 1590.

8192/4333 **Thomas Kingo**, født ca. 1550. Thomas var væver.

8192/4334 Thomas var gift med Agnes Brown.

2. Væver Thomas Kingos danske familierelationer

Væver Thomas Kingo var gift med Agnes Brown. Thomas Kingo og Agnes Brown blev forældre til flere børn, hvoraf den yngste var Hans Thomsen Kingo, født 1586 i Crail, Skotland. Væver Thomas Kingo rejste muligvis fra Crail omkring 1589 til Helsingør for at arbejde som tapetvæver for den Kong Christian IV. Dette undersøges i det følgende.

Hans Thomsen Kingos liv og levned i Danmark er beskrevet i flere skrifter. Hans Kingo (også kaldet Hans Skotte) blev linned- og damaskvæver i Slangerup. Hvornår han flyttede til Danmark er ikke kendt.

Hans Kingo var i sit første ægteskab gift med en kvinde, hvis navn er ukendt. De blev forældre til to børn, som blev født i Danmark:

Thomas Johanson Kingo	f. 1620	d. 1685
John Kingo	f.	d.

Her ses, at Hans Kingo var i Danmark før 1620.

Hans Kingo blev i sit andet ægteskab gift i 1624 med Karen Sørensdatter. Karen Sørensdatter var datter af Søren Jensen Bjørn. Søren Jensen Bjørn var præst ved Vesterø kirke på Læsø fra 1601 til 1613. Før dette embede var Søren Jensen Bjørn præst i Vedersø kirke, så det er muligt, at Karen blev født i Vedersø.

Efter Hans Thomsen Kingos død i 1671 flyttede Karen Sørensdatter til Fyn, hvor hun boede hos sin søn biskop Thomas Kingo i Odense. Der foreligger ikke data for, hvornår hun flyttede til Odense. Karen døde hos sin søn i 1688 og blev bisat inde i Sct. Knuds kirke den 21. maj. Det fremgår endvidere af Sct. Knuds Regnskabsbog, at Thomas Kingo samme dag betalte 4 Sldr. og 2 sk. for at lade alle klokker i byen ringe over hans salige mors lig.

Karen Sørensdatter blev først bisat under alteret i Sct. Knuds kirke i Odense, men blev senere flyttet til en anden position i kirken.

Hans Skotte og Karen Sørensdatter blev forældre til følgende børn:

Elisabeth Hansdatter Kingo	f. 1628	d. 1690
Else Hansdatter Kingo	f. 1632	d. efter 1692
Thomas Hansen Kingo	f. 1634	d. 1703
Andreas Hansen Kingo	f. 1637	d. 1716
Alexander Hansen Kingo	f.	d. 1689
Herudover andre børn som døde tidligt		

3. Væver Thomas Kingo, en analyse

Om væver Thomas Kingo fra Crail i Skotland findes der en del skrifter. Ved gennemgang af disse skriftlige kilder erfares det imidlertid, at der er meget varierende opfattelse og vurdering vedrørende væver Thomas Kingos liv og levned. Formålet med denne bog er som tidligere nævnt at foretage en analyse af nogle af disse skrifter for derigennem at få dannet et billede af væveren fra Crail. Til dette formål er der udvalgt 18 skriftlige kilder.

Thomas Hansen Kingo alias biskop Thomas Kingo er vores store danske salmedigter og flerårige biskop over Fyns stift. Hans position som salmedigter og biskop har naturligvis genereret en stor del skriftlige, faktuelle oplysninger fra hans tid og om hans slægt. De oplysninger og familiedata, som kan relateres til Thomas Kingos aner, er fælles for både Thomas Kingo og hans søster Else Hansdatter Kingo (Bodils ane) og derfor relevante og vil indgå i denne analyse.

Der foreligger en del danske bøger vedrørende fremstilling af de tapeter, som blev anvendt til udsmykning af Kronborg i slutningen af 16-hundredtallet. Disse er inkluderet som følge af, at nogle forfattere har knyttet væver Thomas Kingo til fremstilling af Kongetapeterne på Kronborg. Endvidere er der inkluderet bøger, som beskriver dansk – skotske relationer. Disse er også medtaget i analysen.

University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research) har for ca. 4 til 5 år siden gennemført omfattende studier under titlen: "Scotland and the Flemish People". Disse studier har fokuseret på Skotlands interesse for i det 16. århundrede at modtage emigranter, herunder vævere fra Flandern, med henblik på at opbygge en skotsk væveindustri. Oplysninger herfra indgår i analysen.

Der er i analysen medtaget genealogiske data publiceret via Internettet.

Bogmateriale til brug for disse analyser er venligst udlånt fra Roskilde Bibliotek og Roskilde Universitet Bibliotek samt festartikel fra Slangstrup Lokalhistoriske Arkiv. Artikler udarbejdet af

University of St. Andrews har jeg for en dels vedkommende modtaget fra min nære ven Ian Sinclair i Johannesburg. Andet materiale fra University of St. Andrews er printet fra Internettet. Der er i denne analyse kun afskrevet de delafsnit i de enkelte dokumenter, der er relevant for analysen. Alle afskrifter af dokumenter er foretaget med kursiv skrift, mens egne kommentarer og bemærkninger er foretaget med almindelig skrift.

Der skelnes ikke mellem dansk og engelsk sprog i denne første udgave. Der er ikke foretaget oversættelser fra dansk til engelsk eller omvendt.

Analysen omfatter følgende dokumenter:

1. Thomas Kingo, Hans Hustruer og deres slægter.
Poul Erik Nikolajsen, 2003
2. Slægtsdatabase.
Ingeborg og Jens Poulsen, printet 2018
3. Thomas Kingo. Biskop i Fyen. En Levnedbeskrivelse.
A. C. L. Heiberg. Provst, Sognepræst i Kjerteminde, 1852
4. Kingo Family. Notat fra Helen Armitage, Crail Museum and Heritage Centre,
modtaget i Crail, 2018
5. Scots in Denmark in the Sixteenth Century.
Thorkild Lyby Christensen, 1970
6. Should Auld Acquaintance Be Forgot..., Scottish-Danish relations c. 1450-1707.
Thomas Riis, 1983
7. Scotland and the Flemish People. The Flemish on the Firth of Forth—Part 1.
University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research).
David Dobson, September 2014
8. Scotland and the Flemish People. The Flemish on the Firth of Forth—Part 2.
University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research).
David Dobson and Alex Fleming, October 2014

9. Scotland and the Flemish People. Encouraging Flemish Weavers to come to Scotland. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). Alex Fleming and Morvern French. November 2014
10. Scotland and the Flemish People. Medieval and Modern Migration from Flanders. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). Morvern French, November 2015
11. The Flemish People in Scotland. The British Newspaper Archive Blog. John Irvine and Alex Fleming, 2012
12. Flemish Migration to Scotland in the Medieval and early Modern Periods University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). Morvern French, November 2015
13. KRONBORG TAPETERNE.
M. Mackeprang og Sigrid Flamand Christensen, 1950
14. Frederiksborgs genrejsning. Historicisme i teori og praksis. Af Mette Bligaard. 2008 Bind II, Kapitel 7, side 307. Frederiksborgmuseets Gobelinvæveri 1900-28
15. Frederiksborg Slots. Beskrivelse. Johan Peter Rasbech, Cand. Phil., 1832
Uddrag fra side 171 og 172
16. KRONBORG TAPETERNE, Pragt & propaganda på Frederik II's Kronborg. Ulrik Reindel, 2009
17. Historien om en Psalme-Bog. Jørgen Jensen, 2018
18. Nu rinder solen op...Thomas Kingo, Væversønnen fra Slangerup.
Uddrag fra bogens tredje afsnit; Thomas Kingos liv og verdslige digtning.
Stadsbibliotekar Svend Esbech, Frederiksberg

Efter hver delanalyse er der noteret bemærkninger til den afskrevne tekst.
Analysen afsluttes med en Sammenfatning og Konklusion.

Jyllinge, januar 2020

Jørgen Jensen

4. Thomas Kingo, Hans Hustruer og deres slægter. Poul Erik Nikolajsen, 2003

Det efterfølgende er en delafskrift af Poul Erik Nikolajsens bog.

Slægten Kingo i Skotland

Slægten Kingo stammer fra Skotland; nærmere bestemt det område, der kaldes District of Fife eller "Kingdom of Fife", og som ligger nordøst for Edinburgh. Området lever af landbrug og kulminedrift. Det specielle navn "Kingdom of Fife" skyldes, at området fra gammel tid var de skotske kongers tilholdssted. Slægtens ældre historie i Skotland er formodentlig umulig at efterforske, idet de primære kilder til slægtsoplysninger, nemlig kirkebøgerne, for de relevante år og områder næsten alle er forsvundet. Der findes en del personer med navnet Kingo i forskellige gamle kilder, men at fastslå hvordan de indbyrdes er i familie med hinanden, lader sig næppe gøre. Det vil dog nok ikke være forkert at fastslå, at slægtens skotske arnested er området omkring Edinburgh og Fife.

Den ældste kendte brug af navnet kan dateres tilbage til ca. 1500, da en John Kinnew får bekræftet sit borgerskab i Edinburgh. Nogle år senere, i 1512, optræder en John Kenyo samme sted som vidne i forbindelse med en handel med noget jord. I årene efter 1510 optræder en Sir Alexander Kynnew, som var præst ved St. Giles, flere gange. Han er tilsyneladende død 1528. Den næste Kingo, der findes omtalt, findes i et dokument på latin dateret Edinburgh den 7. december 1553, og som giver amnesti til elleve personer for drabet på William Pigot junior. Bland disse elleve nævnes "Henrici Kenzo".

De næste personer, som de gamle kilder omtaler befandt sig i sognene Crail og Anthuster Wester, og som ligger langs fjorden Firth of Forth. I et testamente fra Edinburgh fra 1579 optræder således Elisabeth Kingzo, enke efter Thomas Martene borger i Crail. I Anthuster Wester sogn er James og George Kingzo blevet gift i henholdsvis 1581 og 82, og Andrew Kingow fik en søn David døbt, også i 1582.

Alle mænd i den skotske gren af familien har, ligesom de ældste led her i landet, været vævere, og de forsatte i denne profession helt frem til omkring år 1800, hvor familien tilsyneladende blev

spredt over hele Skotland og resten af verden. Således findes der ingen i Crail-området i 1600 tallet, som ikke var væver.

Mig bekendt findes der ingen i Skotland i dag, som bærer navnet Kingo.

Navnet Kingo

Den mest sandsynlige forklaring på navnet Kingo er, at det er en afledning og forkortelse af sted- og familienavnet Kingorn. I gamle pavelige dokumenter fra omkring 1400 er stednavnet Kinghorn skrevet som Kingorn og nogle gange som Kingor, så udtalen af den hårde G-lyd har betydet, at nogle har brugt den lange version af Kinghorn, mens andre har brugt den korte version, som så igen er blevet forkortet til Kingo.

Som en lille krølle på den teori kan fortælles, at i Øresundstoldregnskaberne fra 1580'erne bliver der afregnet told med skibe fra "Kingorn".

Udviklingen i navnet er ikke stoppet med det. Der er i gamle skotske optegnelser stor variation i, hvordan navnet er blevet stavet: Kingo, Kingow, Kingorne, Kinyow, Kinyew, Kingyow, Kaingyow, Keynyow, Kinnew, Kinzoe, Kigo, Kego etc. I gammel skotsk sprogbrug blev "z" udtalt som "y". Med en sådan variation i navnet er det svært i de gamle papirer at se, hvem der er i familie med hvem.

Generation I, Thomas Kingo

Thomas Kingos historie i Danmark er noget sløret. Den tidligste omtale findes i Pontoppidans Anales fra 1752:

Ersterer war eines Scotländers Th. Kingo Sohn, welche die Ehre hatte, dass da er zu Helsingör der einzige Bürger seiner Nation war, König JACOBUS aus Scotland bey seiner Ankunft 1590 in kein ander Haus, als dieses seines Lands-Manns, einkehren wollte"

Legenden vil desuden vide, at Thomas Kingo var kongens tapetvæver i Helsingør. Tilsvarende oplysninger findes i Blochs Fyens Gejstlighedens historie fra 1782.

Gennem årene har der været forskellige opfattelser af sandheden i dette, idet det ikke har været muligt at finde omtale af denne tapetvæver hverken i Øresund toldens regnskaber eller i andre af Helsingørs arkiver.

Vender man sig derimod mod arkiverne i Crail, hvor Hans Thomsen Kingo ifølge biskop Kingo skulle være født, dukker der flere oplysninger op.

Den 24. juni 1589 fik brødrene Thomas og (germane??) William Kingo borgerskab i Crail, og i årene efter nævnes William som "Deacon of Wobsters" (formand for væverlauget). Begge brødre optræder igen i forbindelse med opgørelse af nogle økonomiske krav, i det William har penge til gode og Thomas skylder væk. Opgørelserne er dateret henholdsvis 31/3 og 7/4 1590. Her fortælles desuden, at Thomas kone hedder Agnes Brown.

Thomas Kingo optræder ikke i Crails arkiver igen før 21. december 1597, hvor han og hans kone Isabelle Morris køber ejendommen på Marketgate, ved siden af broderen William.

Thomas Kingo optræder igen ved en ejendomshandel i 1606.

I 1621 var han blevet valgt til "Deacon of Weavers", og han blev genvalgt i 1622.

Ser vi på den danske legend, kan den opdeles i tre udsagn:

- 1) Thomas Kingo var kongens tapetvæver i Helsingør*
- 2) Han mødte Kong Jacob*
- 3) Han var den eneste skotte i byen.*

Ad 1) Legenden lægger op til at give Thomas en ledende rolle i fremstilling af Kongetapeterne på Kronborg. Dette udsagn bliver normalt fejlet af bordet med, at fremstillingen af tapeter var afsluttet ved Hans Kneipers død i 1587, eller i det mindste inden Frederik II's død i 1788. Men at feje Thomas Kingos rolle til side med dette argument er dog forhastet, idet det ikke er sikkert, at vævningen faktisk var afsluttet på dette tidspunkt. Der findes en kontrakt, der fortæller, at Christian IV i 1588 ansatte en ny væver til at færdiggøre Kneipers arbejde. Denne person var dog kun ansat 4 måneder og 9 dage. Det er derfor ikke umuligt, at der har været ansat endnu en væver på Kronborg, som vi blot intet ved om i de danske kilder.

Hvis det er rigtigt, at tapeterne ikke var færdige ved Frederik II's død i 1588, bliver det meget usikkert, hvornår arbejdet blev afsluttet. Faktisk er det første tidspunkt, man positivt ved, at tapeterne var hængt op ved Christian IV's kroning i 1596. Dette passer også umiddelbart bedre

med den inventarliste for Kronborg Slot, der blev udarbejdet i 1600. I denne står der nemlig, at væverens hus og vævestuen står tom. At huset skulle få lov til at stå tomt en kortere tid kan vel forekomme, men 12 år synes at være temmelig lang tid. Ud fra denne argumentation bliver der faktisk en periode fra 1589 til 1596, hvor Thomas Kingo kan have arbejdet på Kronborg.

Ad 2) Kong Jacob af Skotlands besøg i Helsingør i forbindelse med hans bryllup med Frederik d. II's datter Anne i 1590 strakte sig fra januar og et par måneder frem. Det er selvfølgelig muligt, at han under sit ophold på Kronborg har besøgt vævehuset og her har truffet den formodentlig eneste skotske væver der. I den forbindelse er det selvfølgelig også muligt, at han har besøgt ham. Væveren boede i et hus i Helsingør, som kongen havde stillet til rådighed. Dette punkt støder dog på det problem, at Thomas Kingo tilsyneladende var i Crail den 7. april 1590.

Ad 3) Dette sidste punkt kan umiddelbart siges at være forkert: Thomas Kingo var ikke den eneste skotte i Helsingør i 1590. Skatte listerne for de år viser 40 til 50 personer af skotsk afstamning. Men han kan meget vel have været den eneste skotte i væveriet; de andre personer, som man kender navnene på, er alle fra Flandern.

Disse overvejelser giver mulighed for flere konklusioner:

- A) Thomas Kingo var på Kronborg som tapetvæver i perioden 1589-96, hvor han traf den skotske konge, men er ikke identisk med den Thomas Kingo, der kendes fra Crail.*
- B) Thomas Kingo var på Kronborg som tapetvæver i perioden 1590-96. Han traf ikke den skotske konge, men kan være identisk med Thomas Kingo i Crail*
- C) Der er blot tale om en legende, og Thomas Kingo var ikke involveret i fremstilling af Kronborgtapeterne. Derimod bliver Thomas Kingo i Crail far til Hans Kingo, som så igen bliver den første Kingo i Danmark.*

En anden ting, som må tages i betragtning, når man overvejer, hvilken rolle Thomas Kingo kan have spillet i fremstilling af Kronborgtapeterne, er spørgsmålet om hans baggrund. En person, der bliver ansat som tapetvæver, må nødvendigvis have en specialuddannelse, og en sådan

uddannelse har han sandsynligvis ikke kunnet få i Skotland. Forespørgsler til det skotske nationalmuseum i Edinburgh afslører, at de ikke kender noget til tapeter vævet i Skotland før år 1600. Derfor må en uddannelse indenfor dette specielle håndværk nødvendigvis være sket et andet sted. Det helt dominerende sted for fremstilling af tapeter var i de år det flamske område. En støtte for argumentet om, at Thomas Kingo var uddannet tapetvæver, findes i det lille ord "germane" som er hæftet på broderen William i borgerarkivet i Crail. Dette kan godt tages som udtryk for, at William og formodentlig også Thomas, har tilbragt en tid på kontinentet.

Kendte børn:

Hans Thomsen Kingo

**1586 - +1671*

#####

Bemærkninger til uddrag fra bogen: Thomas Kingo, Hans Hustruer og deres slægter. Poul Erik Nikolajsen, 2003

Vedrørende afsnittet om slægten Kingo i Skotland, så er det min vurdering, at Thomas Kingo og hans bror William Kingo ikke er af skotsk afstamning, men er indvandrere fra Flandern. Thomas Kingo og William Kingo har derfor ingen skotske aner. Det vides ikke, om de ved deres immigration til Skotland har haft følgeskab af deres forældre eller andre slægtninge.

Ifølge Crail Museum and Heritage Centre nævnes navnet Kingo første gang på skrift i 1589 i forbindelse med Thomas Kingos valg som "Dean of the Wobsters". Her var stavemåden "Kingo". I andre dokumenter anvendes samme stavemåde for både Thomas og William. I logbogen for Crails væverlav, for de efterfølgende to hundrede år, findes der mange vævere, der bærer navnet Kingo og alle med samme stavemåde.

Thomas Kingo og William Kingo har efter deres bosætning i Crail etableret en væveindustri her. Thomas og William byggede deres 2-etage huse i Marketgate. Øvrige vævere boede ifølge Crail

Museum and Heritage Centre i Nethergate i etplans huse. Dørbjælken i Thomas Kingos hus i Marketgate 59 har inskriptionen TK--AB for Thomas Kingo og Agnes Brown.

Foto Jørgen Jensen, september 2018

Den 24 juni 1589 fik brødrene Thomas og William Kingo borgerskab i Crail. Det bekræfter, at de ikke er født i Crail. Det bekræfter ikke, at de var emigranter fra Flandern, men blot tilflyttere. Det bekræfter, at de i en årrække har boet i sognet, blandt andet i forbindelse med Hans Kingos fødsel i 1586.

I 1589 vælges Thomas Kingo til "Deacon of the Wobster", hvilket svarede til formand for væverlavet og samme år, som han fik borgerskab i Crail. I 1590 vælges William Kingo til formand for Væverlavet, hvilket kan betyde, at Thomas Kingo er rejst.

Det engelske/skotske ord "germane" betyder ikke German (tysk), men kan oversættes til "vedkommende/efterfølgende". Poul Erik Nikolajsens vurdering er rigtig, at vævere tilknyttet

tapetvævning måtte have en specialuddannelse inden for dette område, hvilket ikke var tilfældet for skotske vævere. Men Thomas Kingo var ikke skotsk, men flamsk.

Navnene William og Thomas Kingo optræder i et økonomisk dokument dateret 31. marts og 7. april 1590, hvori William har penge til gode, og hvor Thomas har skyld. Dette dokument og dets dato betyder nødvendigvis ikke, at Thomas Kingo i den periode befinder sig i Crail. Ifølge Helen Armitage var Thomas Kingo ikke i Crail på foranstående datoer. Min vurdering er, at Thomas Kingo ikke var i Crail den 7. april 1590.

Væver Thomas Kingo havde ejendommen i Marketgate i 1589, det år hvor han fik borgerskab i Crail. Navnet Thomas Kingo findes igen i Crails arkiv på et dokument, hvor Thomas Kingo og Isabelle Morris den 21. december 1597 køber ejendommen på Marketgate ved siden af William Kingos hus.

- a) En mulighed er, at væver Thomas Kingo er rejst til Danmark i 1589 og i den forbindelse har solgt sit hus på Marketgate no. 59. I 1597, efter ca. otte år i Danmark, vendte Thomas Kingo tilbage til Crail, hvor han købte sin gamle ejendom i Marketgate no. 59. Thomas var nu eller tidligere blevet gift med Isabella Morris. I 1621 blev Thomas valgt som formand for Væverlavet, og han blev genvalgt i 1622. Hvis Thomas blev født i 1550, ville han nu være 72 år. En ret høj alder i Middelalderen.

Thomas Kingo kan have købt sin gamle ejendom i Marketgate efter sin hjemkomst til Crail i 1597. Det er ikke den samme Thomas, som blev udnævnt til Dean of Weavers i 1621.

- b) Der foreligger også den mulighed, at væver Thomas Kingo havde en søn kaldet Thomas Kingo, som var gift med Isabelle Morris. De købte i 1597 huset på Marketgate nr. 59. Thomas Kingo junior blev uddannet væver i Crail, og det er ham, der i 1621 vælges til formand for Væverlavet. Han genvælges igen i 1622. William Kingo er trådt tilbage fra denne position, eller han er død.

Ingeborg og Jens Poulsen har i deres dataliste noteret, at væver Thomas Kingo har en søn kaldet Thomas Kingo. Denne Thomas (junior) blev født i 1578 og var i 1597 19 år. Det er muligt, men næppe sandsynligt, at Thomas junior har købt ejendommen i Marketgate.

Det virker derimod sandsynligt, hvis han var blevet uddannet væver og havde evnerne hertil, samt, at Thomas junior som 43 årig blev udnævnt til Dean of the Weavers i 1621.

Jeg er enig i udsagnet, at Thomas Kingo var kongens (Christian IV) tapetvæver i Helsingør. Jeg er enig med Poul Erik Nikolajsens udsagn om, at James VI mødes med Thomas Kingo.

Hertil skal kort tilføjes.

James VI blev gift den 20. august 1589 med Prinsesse Anna af Danmark via en skotsk stedfortræder, jarl George Keith. James VI var derfor ikke tilstede i Danmark ved sit eget bryllup. Ved hjemrejsen til Skotland i september samme år blæste skibet med Prinsesse Anne og stedfortræderen inde i Norge. James VI rejste efterfølgende til Norge for at hente sin kommende dronning. Her blev deres brylluppet i øvrigt fejret i Oslo den 23. november.

Inden tilbagerejsen fra Norge til Skotland sejlede James VI, Anna og deres følge til Helsingør, hvor de ankom i januar 1590. De blev i Danmark indtil april samme år. Det antages, at besøget var en høflighedsvisit overfor enkedronning Sophie af Mechlenburg og tronfølger Christian, dengang 13 år. Men som nutidige forskningsresultater viser, så havde James VI i mange år forud været stærkt interesseret i tapetvævning og Kronborgtapeterne, og disses tilblivelse var kendt vidt omkring. Man kan få den tanke, at James VI var mere interesseret i mødet med Kronborgtapeterne og tapetvæverne end i høflighedsvisitter. Han havde dog ikke udvist større interesse for sit ægteskab med prinsesse Anna, end han havde sendt en stedfortræder til deres bryllup i Danmark. Det var i øvrigt almindelig praksis, at kongelige bryllupper dengang var en statsanliggende.

Under sit ophold i Helsingør har James VI truffet Thomas Kingo og holdt møde med ham. James VI havde tilknytning til området Kingdom of Fife. I en periode modtog han undervisning i byen Ceres, som ligger nær Crail. Det er sandsynligt, at kongen har været godt orienteret om væverlavet i Crail.

Ved gennemgang af de opgaver, der var i forbindelse med den første ophængning af Kongetapeterne, ses, at der var brug for supplerende væveopgaver, for at ophængningen kunne blive så præsentabel som mulig i forbindelse med Christian IV's kroning. Det må erindres, at

kroningen af Christian IV var det største festarrangement i kongehusets historie, og der er ingen tvivl om, at enkedronning Sophie af Mechlenburg har sat alle sejl til for dets gennemførelse, inklusiv en opgradering af Kongetapeterne. Denne opgave blev tildelt Thomas Kingo, måske alene, måske sammen med andre vævere.

Konge Jacob VI og den skotske regering udviste i den periode stort engagement inden for tapetvævning, som tidligere omtalt, hvilket ses af deres mange initiativer, som blev udvist og af de love, som blev udarbejdet og vedtaget for at tiltrække flamske vævere med henblik på at udvikle en væveindustri i Skotland. Det er muligt, at man har anmodet Thomas Kingo om at rejse til Danmark for at deltage i/få erfaring med de tapetvæveopgaver, som blev udført på Kronborg.

I bogen er noteret, at det skotske Nationalmuseum i Edinburgh ikke kender noget til tapetvævere i Skotland før år 1600. Det er en vigtig information. Dette er en bekræftelse på, at der ikke fandtes en skotsk tapetvæveindustri før år 1600. Der var almindelige vævere i Skotland, men deres arbejde var af lavere kvalitet. Der var ikke uddannede tapetvævere. Det udtrykker også, at Nationalmuseet ikke er bekendt med, at det skotske parlament i 1587 vedtog en lov, som opfordrede flamske tapetvævere til at immigrere til Skotland med ret til opholds- og arbejdstilladelse m.m. Desuden at denne lov samtidig lovliggør den immigration, som fandt sted før 1587.

Der har altid været tætte forbindelse mellem Skotland og Danmark og specielt i den periode, hvor kong James VI blev gift med prinsesse Anna. Skriftlige kilder oplyser, at der i tiden før brylluppet var et større antal skotske officials i Danmark for at aftale betingelserne for ægteskabet. Men Helsingør havde mange borgere med skotsk baggrund, flere med høje sociale positioner, som også kan have medvirket til Thomas Kingos og hans families indrejse, ophold og engagement i forbindelse med de forestående væveopgaver på Kronborg.

Fra skriftlige kilder ses, at Thomas Kingo var ikke medvirkende ved fremstilling af den første serie på 20 vævede tapeter med delvis religiøse motiver. Og han var heller ikke medvirkende til fremstilling af Kongetapeterne, som blev afsluttet i 1586/87. I 1588 ansatte Christian IV /

enkedronning Sophie en væver til at færdiggøre Kneipers arbejde. Kontrakten havde en varighed på 4 måneder og 9 dage. Thomas Kingo var ikke involveret i dette arbejde, idet han ikke var i Danmark i den periode. Men der var muligvis flere mangler eller blot behov for justering og tilpasning af nogle af de 42 Kongetapeter, som enkedronning Sophie ønskede udbedret inden deres ophængning på Kronborg i forbindelse med kronprins Christians kroning i 1596. Til at udføre dette arbejde blev der indkaldt væver/vævere. Her deltog Thomas Kingo. Når man læser ophængningsplanen i bogen "Kronborgtapeterne", forstår man enkedronningens udfordringer.

Jeg vil gerne tage Pontoppidan i forsvar for hans skriftlige udsagn om, at Thomas Kingo var den eneste skotte i Helsingør, da James VI besøgte byen. Pontoppidan har ment, at Thomas Kingo var den eneste skotske væver tilknyttet vævestuen på Kronborg.

5. Slægtsdatabase, Ingeborg og Jens Poulsen 2018

Fra ovennævnte slægtsdatabase, som er tilgængelig på Internettet, er der hentet følgende oplysninger vedrørende personer, som bærer navnet KINGO:

<i>Efternavn, Fornavn</i>	<i>Født/Døbt</i>	<i>Beliggenhed</i>
<i>Kingo, Alexander</i>	<i>f. 1582</i>	<i>Crail, Fifeshire, Scotland</i>
<i>Kingo, Alexander Hansen</i>	<i>f. 1600 tallet</i>	
<i>Kingo, Andreas Hansen</i>	<i>f. ca. 1637</i>	
<i>Kingo, Elisabeth Hansdatter</i>	<i>f. 18. feb. 1628</i>	<i>Slangerup</i>
<i>Kingo, Ellen Sophia</i>	<i>f. 1580</i>	<i>Crail, Fifeshire, Scotland</i>
<i>Kingo, Else Hansdatter</i>	<i>f. 1635</i>	<i>Slangerup</i>
<i>Kingo, Hans Thomsen</i>	<i>f. 1586</i>	<i>Crail, Fifeshire, Scotland</i>
<i>Kingo, Johanne Jensdatter</i>	<i>f. 1600 tallet</i>	
<i>Kingo, John</i>	<i>f. 1600 tallet</i>	
<i>Kingo, Thomas</i>	<i>f. ca. 1550</i>	<i>Crail, Fifeshire, Scotland</i>
<i>Kingo, Thomas</i>	<i>f. 1578</i>	<i>Crail, Fifeshire, Scotland</i>
<i>Kingo, Thomas Hansen</i>	<i>f. 15. dec. 1634</i>	<i>Slangerup</i>

Følgende skema er hentet fra samme websted, hvor der her er foretaget en mindre redigering.

<i>Far / Mand</i>	<i>Thomas Kingo</i>	<i>Født ca. 1550</i>	<i>Crail, Fifeshire, Scotland</i>	
<i>Børn / Mand</i>	<i>Thomas Kingo</i>	<i>Født 1578</i>	<i>Crail, Fifeshire, Scotland</i>	
<i>Børn / kvinde</i>	<i>Ellen Sophia Kingo</i>	<i>Født 1580</i>	<i>Crail, Fifeshire, Scotland</i>	
<i>Børn / Mand</i>	<i>Alexander Kingo</i>	<i>Født 1582</i>	<i>Crail, Fifeshire, Scotland</i>	
<i>Børn / Mand</i>	<i>Hans Thomsen Kingo</i>	<i>Født 1586</i>	<i>Crail, Fifeshire, Scotland</i>	<i>død 1671</i>
<i>Partner</i>	<i>Karen Sørensdatter</i>			

Webstedet for ovennævnte data drives af The Next Generation of Genealogy Sitebuilding, forfattet af Sarrin Lythgoe 2001–2018.

#####

Bemærkninger til ovenstående slægtsdatabase

Ovennævnte skema viser, at væver Thomas Kingo og Agnes Brown i Crail blev forældre til 4 børn, født i Skotland. Der foreligger ikke oplysninger om, hvilke kildemateriale der ligger til grund for ovenstående data vedrørende de 4 børn.

6. Thomas Kingo. Biskop i Fyen. En Levnetsbeskrivelse. A. C. L. Heiberg. Provst, Sognepræst i Kjørteminde, 1852

Provst A. C. L. Heiberg har skrevet en levnedbeskrivelse for biskop Thomas Kingo, publiceret i 1852. Her bringes et uddrag fra denne beskrivelse.

Thomas Kingo nedstammede paa Fædrene siden fra en skotsk Slægt, hvad ogsaa navnet, som er den skotske Udtale af det engelske Ord "King" vidner om. Hans Farfader, efter hvem han er opkaldt, kom hertil Landet under Kong Christian d. 4de, hvis tapetmager han blev, og tog Bopæl i Helsingør. Da Kong Jacob d. 6te i Aaret 1590 opholdt sig paa Kronborg, aflagde han et Besøg hos denne sin Landsmand.

Hans Forældre vare Borger og Linned- samt Damaskvæver i Slangerup Hans Kingo, der var født i Kril i Skotland i Aaret 1586 og døde i Slangerup 1671 i sit 85de Aar, og Karen Sørensdatte, der døde i Odense og blev begravet i St. Knuds Kirke d. 21. Mai 1687.

I deres 47 aarige Ægteskab havde disse Ægtefolk, saavidt vides, 6 børn, af hvilke tre, der formodentlig ere døde i en tidlig Alder, ere begravet tillige med Faderen i Slangerup Kirke. Foruden disse kjender man to af deres Døttre Elisabeth Kingo og Else Kingo. Elisabeth var gift med en kongelig svensk Skibsbygger, Mester Robert Turner i Stokholm. Hun levede som enke i Odense 1689 med et svageligt Helbred og døde der 1692. I Anledning af hendes Død blev der d. 12. marts 1692 af Consistoriet i Odense udstedt en Attest, at hun ikke efterlod sig andre Arvinger end sin Broder Biskoppen og en eneste Søster Else Kingo, Sal. Hr. Gregers Madsen på Fejø. Om Else Kingo berettes det, at hun først var gift med en Forpagter paa en Herregaard på Sjælland, eller, som en anden Kilde siger, med en gammel Skoflikker i Jordhøj udenfor Slangerup, og siden med Præsten Gregors Madsen paa Fejø 1689.

Med sin første Mand havde hun en Datter Johann Jensdatte (først gift med Klokker Anders Mortensen Piil i Nyborg og derpaa Mag. Hans Iversen Stub, Rector i Assens). Desuden havde hun en

Datter, der, gift med Hr. Oluf i Norup i Fyen, druknede paa Isen i Odense Fjord ved Hindsholmen, og 3 Sønner, af hvilke Hans Kingo var Sognepræst i Vissenbjerg, den anden Degn i Skovby i Fyen og den tredje Klokker ved St. Knuds Kirke.

#####

Bemærkninger til uddrag fra A. C. L. Heiberg artikel

Arve Christian Linde Heiberg udtrykker i sit skrift, at Thomas Kingo fra Kril/Crail er af skotsk afstamning som følge af hans familienavn Kingo, og at navnet Kingo betyder konge. Væver Thomas Kingo var ikke af skotsk slægt. Thomas Kingo var flamsk immigrant fra Flandern.

Ifølge The Scottich National Dictionary, bind V betyder det engelske ord Kingo ikke "King".

Thomas Kingo kom til Helsingør under kronprins Christian/enkedronning Sophie af Mechlenburg, hvor han blev ansat som tapetvæver. Om han blev leder af vævestuen eller, om der var flere vævere ansat på vævestuen, vides ikke.

Heiberg er af den opfattelse, at Kong Jacob VI besøgte Thomas Kingo i Helsingør under sit ophold der i 1590 i forbindelse med sit ægteskab med prinsesse Anna. James VI var stærkt interesseret i tapetvævning og har naturligvis besøgt vævestuen på Kronborg, hvor han har truffet Thomas Kingo.

Vedrørende Kong Jacob VI's ægteskab med prinsesse Anna henvises til afsnit 1.

7. Kingo Family. By Helen Armitage, Crail Museum and Heritage Centre, 2018

Den 17. september 2018 besøgte jeg Crail Museum og Heritage Centre efter invitation fra Helen Armitage. Helen Armitage havde forinden udarbejdet et skriftligt notat vedrørende vævere i Crail, indeholdende oplysninger vedrørende væver Thomas Kingo med flere. Desuden fremviste Helen Armitage de huse i Marketgate, som havde tilhørt Thomas Kingo og William Kingo.

Den efterfølgende tekst er et uddrag af notat modtaget fra Helen Armitage.

To set the scene in Crail

For about three hundred years, the handloom weavers were one of the proud craft incorporates of Crail of which there were seven in all. In processional order, they were Blacksmiths, Wrights, Weavers, Tailors, Shoemakers, Coopers and Bakers.

Although many valued records are lost it is still possible to piece together a kind of fragmented picture of the life and customs of those who followed the art and calling and vocation of the ancient of weaving.

Crail appears to have a considerable colony of weavers. On the south side of the Marketgate the long line of Kingo weavers plied their trade. The marriage lintel still remains James Kingo and Barbara Ness 1759. There was a long line of weaver's cottages in the south of Nethergate where Downie Terrace now stands and on the north side.

The cottages in Nethergate were single story while the cottages in Marketgate were two story with forestairs.

The outside stair, there are still a few in Crail which escaped the improvers.

The dwelling was above and the loom below with a soil floor to keep it damp, appeared to suit the weavers life.

Sandy and Tammy Ross who must have been about the last of our hand loom weavers lived in the house with the outside stair in Rose Wynd.

A Mr. Christie remembers that as a laddie he pulled lint for Provost Peattie in a field by the Quarry Holes at Ribbonfield and for his work, he was paid sixpence a day. I think this may have been my great grandfather.

The Greens i.e. West Green, East Green, Tod's Green and Lang House Green would be ideal for bleaching of the linen.

The linen was spread out and soused with water several times a day and after several months, it was pure white. I know that in Ceres they also used the Beech hedges to spread out the linen. Some dipped the cloth in a mixture of sour milk and water. In one Scottish Burgh, the weavers were not averse to bleaching their cloths in Kirk yard. In 1641 the Kirk session of Dunfermline enacted "that nane water their webs in the Kirk yard and if any be found therein the bellman to cast them out".

The names of some of the old weaving families are interesting in that some of the very old ones still survive to this day. Among the deacons of the weavers from 1694 to 1801 were the following names Hill, Jamieson, Gillies, Stables, Woodcock, Elder, Norrie, Ramsay, Melville, Wylie, Antony, Fowler, Kingo, Smith, Dron, Hart, Westwater, Taylor, Hay, Stalker, Farmer, Corstorphen and Ross.

The Crail weavers Loft in Crail Kirk had an inscription on the front, which read, "The coat was without seam, woven from top throughout" and as a warp to the weft "Weave troth with trust".

The Weavers Oath, which they said when they were admitted a freeman of the Burgh of Crail. "As I shall answer to God I shall be faithful in my calling, obedient to my deacon, and shall not reveal or conceal anything that may be prejudicial to my brethren and the acts and status of my trade so help me God".

The old minute books throw an interesting light on the customs of the weavers. They are mainly concerned with the elections of the new deacons, Junior Deacons and the day-to-day running of the Society.

The minutes also show that they made provision for occasional jollification.

Crail 4th December 1766. This day Alexander Jamieson was feed as a journeyman to his brother John Jamieson and paid the feeing ale in presence of the whole trade. A Freeman on his appointment was required to pay forty shillings Scots for what was called "Speak Drink and say money". Weaving was a dry job and ale was a penny a bottle.

Discipline was often rigorously enforced within the craft. It is stated and ordained by the whole brethren of the weavers craft that peace, love and concord is always a thing that is most commendable. Swearing, or boasting or molesting his brethren was finable offence and they had to pay £ 2.00 Scots and penalties were also imposed for slander and for persistent talkativeness at meetings.

KINGO Family

The earliest we have been able to trace the name of Kingo is in Ceres in 1563 there is also a small coat of arms illustrated in the document in the Fife Registrant in Kirkcaldy Museum.

At about this time from 1570 James VI was tutored by George Buchannan, whose brother was provost of Ceres Church from 1578 and is remembered as the provost carved in stone and still in Ceres. It looks like a Toby jug.

Thomas Kingo does not appear in Crail until 1589 when he was made Dean of the Wobsters (president of the weavers Guild of Crail) on the 24. June 1589 but was it the same Thomas?

The Thomas Kingo I wish to race was married to Agnes Brown with a son Hans (John) Kingo who was born 1586.

Thomas along with his brother William both had Crail citizenship. Both brothers appear again relating to an inventory of some economic demands and it says that William had money for paying

but that Thomas was away. The Statements are dated 31st March and 7th April 1590. Where was he? Was he already in Denmark?

Tradition specifies that the date of emigration is between 1586 and 1590. The Kings alleged visit to Thomas Kingo, which Mr. Lyby Christensen accepts as authentic, is to be found in his sources and from Pontoppidan's ecclesiastical history. The Quote "Thomas Kingo as he was the only Burgess of his nation in Elsinore had the honour to receive King James VI of Scotland on his arrival I 1590. He would put up only at his compatriot's House".

A further Thomas Kingo and his wife Isabelle Morris on the 21st December 1597 buy the house next to his brother William in the Marketgate. Thomas again appears in a property in 1606 and he was again elected as Deacon of the weavers in 1621 and 1622. This was not the Thomas Kingo who immigrated to Denmark.

Thomas Kingo immigrated to Denmark to weave tapestries for the King of Denmark.

#####

Bemærkninger til Helen Armitages notat

Thomas Kingo blev udnævnt til "Dean of the Wobsters (president of the weavers Guild of Crail) " den 24. June 1589. Dette antages som værende den Thomas Kingo, som er far til Hans Thomsen Kingo. Hvis Thomas Kingo havde en søn med samme navn, født 1578, vil han være fyldt 11 år i 1589.

Det fremgår af en redegørelse, at både Thomas Kingo og William Kingo var involveret i nogle økonomiske anklager vedrørende varelager. Notatet herom er dateret den 31. marts og den 7. april 1590. Notatet oplyser, at William havde økonomi til at betale et evt. udestående, men at

Thomas var rejst. Dette udsagn kan betyde, at Thomas Kingo har forladt Crail og er rejst til Danmark i 1589.

Thomas Kingo er rejst til Danmark omkring 1589, hvor han har følgeskab af sin hustru Agnes Brown. Hvis Thomas og Agnes i 1589 har 4 børn, hvoraf den ældste er 11 år, så må det forventes, at alle 4 børn kom med til Helsingør. Ved det første tapetvæveprojekt fra 1577 til 1579 medbragte de tilkaldte vævere deres evt. hustru samt børn. Flere skriftlige kilder nævner, at Hans Thomsen Kingo kom til Danmark 2 år gammel. Hans Thomsen Kingo kan godt være 2 år i 1589 selvom Hans Kingo blev født i Crail i 1586. Der er ikke nævnt andre børn i forbindelse med omtale af Hans Thomsen Kingo. Det kan skyldes, at Hans Thomsen Kingo er de eneste af børnene, som efterfølgende bosatte sig i Danmark samt, at han blev kendt som følge af, at han var far til biskop Thomas Kingo.

Der er ikke fundet andre skriftlige kilder end de, som er nævnt i datablad fra Ingeborg og Jens Poulsen, som kan bekræfte, at Thomas og Agnes havde 4 børn i 1589.

Væver Thomas Kingo er rejst til Danmark i 1589 sammen med sin hustru Agnes Brown og deres søn Hans/John og evt. øvrige børn. Inden afrejsen har Thomas solgt sit hus på Marketgate no. 59. I 1597, efter otte år i Danmark vendte Thomas Kingo tilbage til Crail, hvor han købte sin gamle ejendom i Marketgate no. 59 tilbage. Thomas var nu gift med Isabella Morris. I 1621 blev en Thomas Kingo valgt som formand for Væverlavet og han blev genvalgt i 1622. Der har ikke været den Thomas, som blev født i 1550. Han ville da være 71 år, en meget høj alder i Middelalderen.

Flere kilder bekræfter, at der i årene omkring 1580 var mange indbyggere i Helsingør af skotsk afstamning og flere i højere sociale positioner. Når King Jacob VI af Scotland aflægger Thomas Kingo i Helsingør et besøg i forbindelse med Kongens ægteskab med prinsesse Anne, så skyldes det ikke, at Thomas Kingo er den eneste skotte i Helsingør. James VI besøgte Helsingør af diplomatisk høflighed i forbindelse med sit bryllup med prinsesse Anna samt af interesse for tapetvævning. I forbindelse med sidstnævnte mødtes han med Thomas Kingo.

Det er ude i det spekulative, men det kan ikke udelukkes, at Thomas Kingo er sendt til Helsingør med det formål, dels at medvirke til den endelige færdiggørelse/opdatering af Kronborgtapeterne, således at disse kunne blive ophængt i forbindelse med kronprins Christian kroning i 1596, og dels at erhverve supplerende erfaring med tapetvævning. Dette var et stort ønske for den skotske konge og hans regering for fortsat etablering og opbygning af en skotsk tapetvæveindustri.

Helen Armitage mener ikke, at den Thomas Kingo, gift med Isabelle Morris, som køber ejendommen Marketgate 59 i 1597 er den samme, som den væver Thomas Kingo, som i 1621 og 1622 bliver genudnævnt til Deacon of the Weavers. Den Thomas, som køber ejendommen Marketgate 59 i 1597 er væver Thomas Kingo, som nu er kommet tilbage til Crail fra Helsingør. Den Thomas Kingo som bliver udnævnt til Dean of the Weavers, er væver Thomas Kingos søn. Det er også Thomas Kingo junior, der køber en ejendom i Crail i 1606. Thomas Kingo junior er nu 25 år. Denne opfattelse deles.

Crail. Google Map

8. Scots in Denmark in the Sixteenth Century. Thorkild Lyby Christensen, 1970

Thorkild Lyby Christensen har skrevet en bog med titlen: "Scots in Denmark in the Sixteenth Century" by The Scottish Historical Review, Vol. 49 No. 148, part 2 (Oct. 1970, pp 125 – 145. Published by Edinburgh University Press.

På side 144 er der i bogen en kort omtale af tapetvæver Thomas Kingo.

Between 1586 and 1590 the Scottish tapestry-weaver Thomas Kingo settle in Elsinore, where James VI visited him in 1590, We do not know much about him, but he deserves mention here because of the implications his immigration had for Danish literary and ecclesiastical history - he became the grandfather of the greatest Danish poet and hymn-writer of the seventeenth century, the bishop of Fynen Thomas Kingo (1634-1703). In his Scottish origin as well as many other respects Kingo had a parallel in the Norwegian poet and hymn-writer Petter Dass (1647 -1708), whose father emigrated from Dundee to Bergen in 1635.

#####

Bemærkninger til uddrag af Thorkild Lyby Christensens bog

Thorkild Lyby Christensen har kun noteret de efterfølgende oplysninger i ovennævnte bog: "Thomas Kingo kom til Helsingør mellem 1586 og 1590, hvor han bosatte sig. Da kong James VI var i Helsingør i 1590, besøgte han Thomas Kingo". Disse oplysninger er korrekte.

9. Should Auld Acquaintance Be Forgot..., Scottish-Danish relations c. 1450-1707. By Thomas Riis. Odense University Press, 1983

Thomas Riis har skrevet en bog med ovennævnte titel, hvorfra der i bogens afsnit V er hentet oplysninger om familien Kingo, som der er afskrevet delafsnit af.

Although in almost all respects Thomas Kingo should be considered a purely Danish divine and poet, he ought to be briefly dealt with here, as he was the first person of his family to be born in Denmark. His Grandfather Thomas Kingo (or King₃ow as it was normally spelt in Scotland) came from Crail in Fife, where according to tradition he had been deacon of the weavers. The same tradition has it that he left with his family for Denmark in order to work on the Kronborg Tapestries. From a purely chronological point of view, the tradition could be true, but difficulties arise when we consider it in relation to written sources.

The tradition specifies the date of the grandfather's emigration as between 1586 and 1590, adding that James VI paid him a visit at Elsinore in 1590. The King has alleged visit to Thomas Kingo (elder), which Mr. Lyby Christensen accepts as authentic, is to be found in his sources that in their turn took it from Pontoppidan's ecclesiastical history. The latter wrote inter alia... "the former (i.e. the poet's father Hans) was son of a Scotsman Th. Kingo, who – as he was the only burgess of his nation at Elsinore – had the honour to receive King James of Scotland; on his arrival in 1590 he would put up only at his compatriot's. The name King, or Kingo according to Scottish pronunciation, means King".

The etymology of the name Kingo is obviously wrong, and it is equally obvious that in 1590 several Scots were burgesses of Elsinore, e.g. Wedderburn and, if we reckon those who were not immigrants in the first generation, the Lyalls.

Thus, Pontoppidan's statement must be rejected, and Scottish sources present obstacles to our acceptance of the tradition. The Court Book for the crafts of Crail has survived from 1592 – 1635;

according to it, the only Kingo that was deacon of weavers in the 1590s was William Kingo, though a certain Thomas Kingo was elected “deacon of weavers” for the first time in 1621.

As the poet’s father Hans (John) Kingo was born in Crail about 1586 and as he married his second wife Karen Sørensdatter c. 1624, it is unlikely that his own father would be deacon of the weavers mentioned in 1621-2 if the tradition is correct.

There was however, a weaver called Thomas Kingo, he and his brother germane William were admitted burgesses of Crail on June 24th, 1589. William Kingo had been elected deacon of weavers probably 1590, but we have less information about Thomas. He had a claim on John Lumsden, whereas Duncan Howie had one on Thomas Kingo and the latter’s wife Agnes Brown. As no Burgh Court Books have survived after 1591-2, and as the Crafts’ Court Book knows only Thomas Kingo, deacon of weavers in 1621-2, very little could be inferred from silence. Two Explanations are logically possible: Hans Kingo’s father Thomas was admitted burgess of Crail in 1589, but emigrated and settled in Denmark with his family sometimes after 1590; he was not identical with the deacon of weavers mentioned in 1621-2. This solution is the one suggested by tradition, but it is also possible to maintain that the tradition is wrong, that the Thomas Kingo who was admitted burgess in 1589 was identical with the later deacon of weavers, that he remained in Crail and that it was his son John (Hans) that settled in Denmark, perhaps about the time when his father was deacon of his craft.

As the Kronborg tapestries had been finished before king Frederik II’s death in 1588 and before Thomas Kingo’s admission as a burgess of Crail, they are irrelevant to our problem. Although no certainty can be reached, the simplest explanation is the one that assume that Thomas Kingo remained in Crail and that only his son John immigrated to Denmark, perhaps about 1620.

#####

Bemærkninger til uddrag fra Thomas Riis' bog

Pontoppidans notat vedrørende skotter med bopæl i Helsingør må afvises, hvilket det også fremgår af Thomas Riis' beskrivelse. Der var en større kontingent af borgere i Helsingør i 1590 med skotsk herkomst.

Det er korrekt, at Thomas Kingo og William Kingo fik borgerskab i Crail 1589. Det betyder samtidig, at de var tilflyttere til Crail.

William Kingo blev valgt til "Deacon of the Weavers" i 1590. Thomas Riis henviser til "The Court Book" for håndværkere i Crail for perioden 1592 til 1635. Det er korrekt, at William blev Deacon of the Weavers i 1590, ifølge Thomas Riis noteret i "The Court Book 1592-1635". Det fremgår åbenbart ikke af denne bog, at Thomas Kingo blev valgt til "Deacon of the Weavers" i 1589.

Min vurdering er, at Thomas Kingo emigrerede til Danmark i 1589 sammen med sin hustru og deres børn. Familien Kingo ankom til Danmark i 1589 og var i Helsingør i 1590, hvor Thomas Kingo hilste på kong James VI. Det er muligt, at Kong James VI har kendt til vævekolonien i Crail, da kongen på et tidspunkt modtog undervisning i byen Ceres, få kilometer fra Crail. Kongens interesse for at få etableret en tapetvæveindustri i Skotland var stor.

I 1590 var der en sag i Crail vedrørende nogle økonomiske mellemværender, hvor Thomas Kingo og William Kingo var indblandet. Ifølge Thomas Riis havde William Kingo en sag kørende mod John Lumsden (anden kilde siger, at der også var en sag mod William), medens Duncan Howie havde en sag mod Thomas Kingo og hans hustru Agnes Brown. Det centrale i disse sager var ifølge Crail Museum and Heritage Centre, at Thomas Kingo og hans familie var rejst fra Crail, da sagen blev rejst i 1590.

Dette indikerer, at Thomas Kingo og hans familie er rejst til Helsingør i 1589 for at deltage i færdiggørelsen/justeringen af Kronborgtapeterne. Efter kronprins Christian kroning i 1596 var

arbejdet afsluttet, og familien Kingo er rejst tilbage til Crail. I 1621 vælges Thomas Kingo til "Deacon of Weavers", men det var væver Thomas Kingos ældste søn med samme navn. Vedrørende Hans Thomsen Kingo, så blev han født i 1586, hvorfor han også er rejst med tilbage til Crail, da han i 1596 kun var 10 år. Hans Thomsen Kingo er så senere flyttet til Danmark. Ud fra Hans Kingos første barns fødsel må han være indrejst i Danmark omkring 1618. Hans Kingo var gift to gange. Navnet på Hans Kingos første kone er ikke kendt. Det vides ikke, om hun var skotsk eller dansk. Hans Kingos anden kone var Karen Sørensdatter.

Efter gennemgang af skriftlige kilder vedrørende første ophængning af Kongetapeterne må det konstateres, at der kunne have været behov for justering af disse før den endelige ophængning i forbindelse med kronprins Christians kroning i 1596. M. Mackeprang og Sigrid Flamand Christensen har i deres bog "Kronborgtapeterne" sammen med arkitekt Elna Møller beskrevet, hvorledes en ophængning kunne have fundet sted. For en ikke kyndig kunne det være en svær opgave. Da Kneiper var død i 1587 og Frederik den II i 1588, blev det overdraget enkedronningen at forestå ophængningen. Om hun har været involveret i de oprindelige planer, vides ikke. Det er sandsynligt, at enkedronningen har fundet det påkrævet at foretage ændringer, rettelser af fejl m.m., som har nødvendiggjort ansættelse af nye vævere.

*Kronborgtapet
Kong Frederik VI og Kronprins Christian (IV)
Foto. Google Map*

10. Scotland and the Flemish People. The Flemish on the Firth of Forth – Part 1. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). By David Dobson, September 2014

Extract from this paper

Parts from page 1

This is the first of two postings that examines evidence of a Flemish presence in the vicinity of the Forth estuary, in this posting, David Dobson explores the issue in relation to areas bordering the south of the Firth of Forth (the Lothians). Next week's posting will focus on the area north of the Forth, that is, the coast of the Kingdom of Fife.

The Firth of Forth has had links with Flanders since the medieval period. Through the various ports along the Fife and Lothian coast raw materials, especially wool, wool-fuels (fleeces), hides, coal and fish were shipped to markets in Flanders, while manufactured commodities were imported from the more technically advanced industries in cities such as Ghent and Bruges.

Emigration, both short-term and permanent, occurred between the two countries. There seems to have been substantial immigration of Flemish people in the medieval period. However, in the early modern period, say between 1500 and 1700, Flemish immigration was of smaller scale. Often skilled workers were brought in to expand and improve the indigenous industries, some directly from the continent, while others were two stage migrant arriving from centres such as London and Norwich. Latterly they tended to be religious or political refugees escaping persecution in the Low Countries. A significant number of immigrants brought skills important to the development of the textile industry in Scotland. Others brought advanced techniques relevant to the construction industry or were craftsmen. Flanders was the one of the most economically advanced regions of Western Europe and itself attracted migrants from neighbouring countries such as Scotland.

Parts from page 2.

Looking at a most earlier period in 1436 the royal household imported various luxury goods from Flanders, including jewellery, velvet, tapestry, armour, spices, silk girdles, signets and seals. King James V purchased a mare that was shipped back to Scotland from Flanders in 1541. In 1577, the conservator of the Scots Nation in Flanders purchased books there on behalf of King James VI. During England's wars against the Dutch, Flemish ports such as Burges, Ostend and Nieuwpoort supplied goods to Scottish markets formerly obtained in Holland.

Settlement along the South of the Forth.

Evidence of Flemish settlement along the south of the Forth in the Early Modern Period (late 1500s and early 1600s) is generally difficult to establish. It is possible, however, to identify people with special skills that the local and central government of the day attempted to attract in order to promote industrial development. The most important industry to benefit from Flemish skills was textiles. Religious persecution in the Low Countries resulted in refuges, including some craftsmen from Flanders, settling in Britain.

Parts from page 3

In order to operate a business in a Scottish burgh it was necessary to become a burgher. Some Flemish immigrants can be identified through burgher rolls, for example Abraham van Soun, a goldsmith from Flanders, was admitted as burgher of Edinburgh in 1587 by right of his wife Janet, daughter of Edinburgh burgher Alexander Gilbert, also a goldsmith. Another was Philipe van der Straeten, a merchant from Burges, who was admitted as a burgher and guild brother of Edinburgh in 1684.

#####

Bemærkninger til David Dobsons artikel

David Dobson beskriver i detaljer, hvor intensivt samhandlen har været i Middelalderen mellem Skotland og Flandern. Produkter af forskellig karakter blev eksporteret fra Skotland til Flandern og teknologiske varer sendt fra Flandern til Skotland gennem århundrede. En af flere skotske destinationer i samhandlen med Flandern var "The Firth of Forth".

Emigration mellem de to lande var også ret almindelige både korttids og permanent. Der synes at have været en betydelig immigration i den tidlige middelalderen af flamlændere til Skotland, hvorimod immigrationen i perioden fra 1500 til 1700 var af mindre omfang. De flamske immigranter var som ofte uddannede personer, som af økonomiske årsager søgte arbejde i Skotland. Senere kom der adskillige flygtninge, som havde forladt Flandern af religiøse eller politiske grunde, og som søgte tilflugt for retsforfølgelse i nogle tilfælde med udsigt til efterfølgende dødsstraf. Nogle kom direkte til Skotland andre efter ophold på flygtningecentre i London eller Norwich.

Det, som i denne periode havde interesse for Skotland, var immigranter med uddannelse og erfaring til udvikling af den skotske tekstilindustri, det vil blandt andet sige tapetvævere og andre håndværkere med tilknytning til denne industri. Men for at arbejde, drive handel m.m. var det i Skotland nødvendigt at blive registreret som borger i den by, hvor man havde bosat sig. Denne borgerret kunne opnås ved indgåelse af ægteskab med en skotsk borger i byen. Senere i 1587 blev der af det skotske parlament udfærdiget og vedtaget en lov, som tog specielle hensyn til tapetvævere fra Flandern.

11. Scotland and the Flemish People. The Flemish on the Firth of Forth – Part 2. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). By David Dobson and Alex Fleming, October 2014

Extract from this paper
Parts from page 1.

This is the second of two postings that examines the evidence of a Flemish presence in the vicinity of the Forth estuary. In this posting David Dobson and Alex Fleming examine the issue in relation to the north of the Firth of Forth, specifically the coast of the Kingdom of Fife around to the Tay Estuary.

During the medieval and early modern periods, there was a strong presence of people of Flemish origin in the area immediately to the north of the Firth of Forth, the present day Kingdom of Fife. The connections with Flanders have taken a number of forms. Flemish herring fishermen have long fished in the water off the Firth of Forth and used Fife (and Lothian) ports. Fife ports were also much used in Scoto-Flemish trade. Then, in the early modern period, Flemish weavers were brought to Fife and many made their homes in the area. The Flemish foot print can be seen to this day in the architecture and medieval structure in Fife,

East Neuk: Crail Museum and Heritage

Parts from page 2.

As noted in last week's blog posting, Flemish weavers, following an Act of Parliament in 1587, were brought to Scotland to provide what in modern parlance would be called "technical assistance" to the local population. Fife was the beneficiary of such assistance and there are a number of references in the literature to weaving in the Kingdom. The weavers had, according to Rev. Walter Wood, "come to exercise their craft in making serges, growgrains, fustians, bombesies, stemmingis, berjes, convertors of beds etc." Furthermore, they are allowed to remain five years to bring over at least thirty websters, walkers, and litstairs, and to take Scots boys and maidens as apprentices."

Parts from page 2 and 3

The small fishing village of Crail features quite significantly in Fife's association with Flanders. Its strategic position where the Forth Estuary spills into the North Sea is doubtless part of the reason. As noted above, its harbor would have played host to Flemish fishing and trading vessels from the 12th century onwards.

J. Arnold Fleming highlights further Crail connections with the Flemings. Robert III, in the 14th century, grants a William Fleming land in the vicinity of Crail.

Fleming also points to the bells in Crail Parish Church (1520) and the Town Hall (1614) being of Flemish origin. Some would dispute this, however. It is also noteworthy that the Parish Church in Crail had a priest called Fleming officiating there in 1361.

Parts from page 4

Conclusion (David Dobson and Alex Fleming)

A Flemish influence in Fife can be discerned as far back as the 12th century, and an inflow of immigrants would likely have taken place gradually from that time onwards. It would appear that immigration from Flanders also occurred in the 16th and 17th centuries but it was small scale and much less than occurred in the earlier medieval period.

Sources for the later period point to a good number of people with Flemish origins residing in Fife. Some would have been new immigrants and others would have arrived in earlier periods. Some carry the name Fleming but there is a range of other names that appear to be of a Flemish origin.

It is appropriate perhaps to end with this quote from Wilkie:

"The phlegmatic Flemings were more concerned with commerce than with war, and the combination of shrewdness with imagination, or a power of concentration on the work in hand

(however prosaic) with a love of beauty and of life in the open which is a characteristic of the folk of Fife, is largely due to the infusion of Flemish blood into the Celtic."

#####

Bemærkninger til David Dobson and Alex Flemings artikel

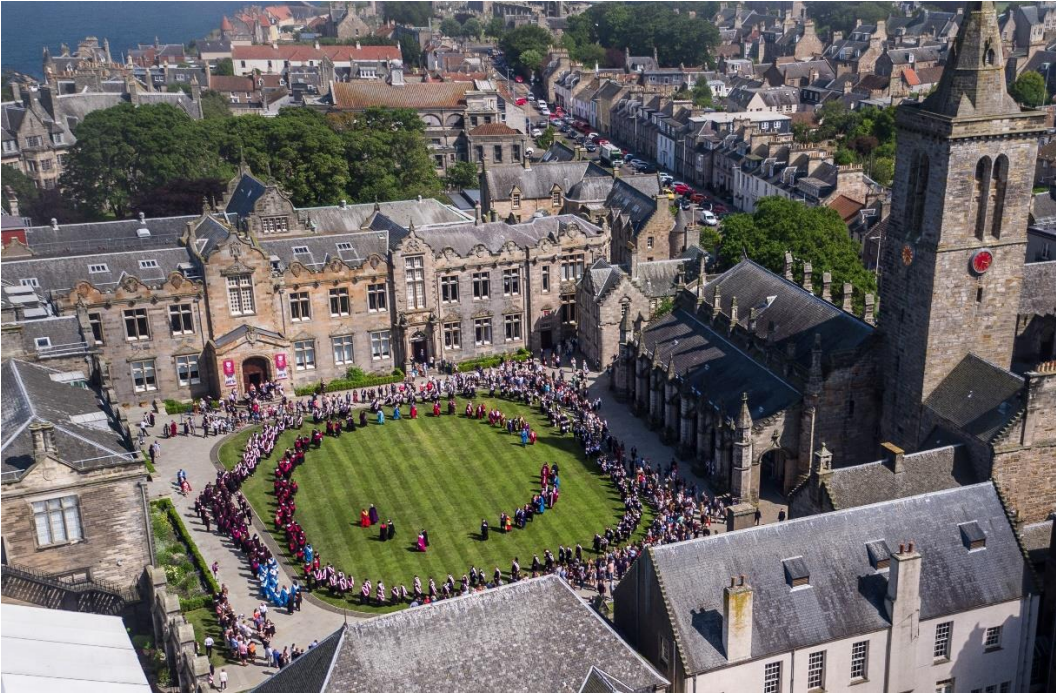
Det noteres, at der i Middelalderen og i årene derefter var mange indbyggere af flamsk oprindelse i området nord for "Firth of Forth", det som i dag kaldes "Kingdom of Fife". Mange fiskere af flamsk oprindelse havde bosat sig i dette område, og mange havne i området blev anvendt i samhandlen mellem Skotland og Flandern. Crail havn havde en særlig strategisk placering ved Forth flodens udmundings i Nordsøen. Dette havde medført en løbende søtransport mellem Crail og Flandern.

I slutningen af det 16 århundrede blev der hentet flamske tapetvævere til Skotland, og mange af disse slog sig ned permanent i området omkring Fife. Årsagen hertil var primært, at flamske tapetvævere blev opmuntret til at komme til Skotland, hvor de fik opholds- og arbejdstilladelse i henhold til ny skotsk lov, vedtaget i parlamentet i 1587. Det bemærkes endvidere, at søtransport var den mest valgte rejseform i datidens Europa.

Formålet med invitation til flamske vævere var, at de skulle udføre "teknisk assistance" til den lokale befolkning, underforstået opbygge og etablere en ny faglig disciplin i Skotland, og de skulle oplære skotske drenge og piger i de varierende discipliner inden for vævefaget.

Ved vedtagelse af loven i 1587 fik nye såvel som ældre immigranter mulighed for at blive "borgere" i deres by og dermed mulighed for at etablere deres egen forretning eller at blive lovligt ansat i en virksomhed.

Det er næsten ikke for meget at betegne Crail som en delvis flamsk by i middelalderen og i tiden derefter. Kirkeklokken i Crail var af flamsk oprindelse, og det samme var rådhuset. I en periode i det 14. århundrede var præsten flamsk.

St. Andrews University. Foto University of St. Andrews

12. Scotland and the Flemish People. Encouraging Flemish Weavers to come to Scotland. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish History Research). By Alex Fleming and Morvern French, November 2014

Extract from the paper

Parts from page 1

It is perhaps little known outside academic circles that the Scottish Parliament passed a law in July 1587 that encouraged Flemish weavers to come to Scotland. This posting reproduces and comments briefly on Act of Parliament.

The Scottish Parliament passed an Act in July 1587 that gave legal encouragement to the bringing of Flemish weavers to Scotland. The box below contains the text of the Act. (Not included)

Weaving - as well, the related crafts of spinning, combing, shearing, fulling and dyeing - were common in Scotland during the medieval period, with both urban and rural manufacturers catering to the textile demands of ordinary people. This produce was typically of low quality, but was produced on a large enough scale in the later Middle Ages for it to be exported to Flanders – the hub of northern European textile manufacture – to clothe the urban poor.

The Flemish textile industry, the keystone of the region's medieval economy, was known for its production of high quality fabrics, including Burges satin, Lille worsted, and Ypres grosgrain. This success was driven from the twelfth to early fourteenth centuries by the fact that its raw materials included high quality Flemish wool, as well as that from Scotland, England and Ireland. Indeed, as early as Roman time's woolen cloth, made by the Flemish in Arras, was marketed in Asia Minor.

The Flemish textile had many ups and downs over the subsequent four centuries but Flemish weavers retained a reputation for high quality workmanship. The law passed in Scotland in 1587 was motivated by a desire to, in modern parlance, keep more of the "value added" associated with

wool production in Scotland. Importing Flemish craftsmen to Scotland was seen as a way to foster a skills transfer to local apprentices.

This paper continues with the text of: Legislation private act (Act in Favour of Flemish Craftsmen) not included in this document.

Parts from page 4

There are a number of interesting features of the law. Most worthy of note, perhaps, are the following:

- *The crafts that were encouraged included the making of serges, grograms, fustians, bombasines, stemmings, baises and coverings of beds. These items are defined in the footnotes to the law. What distinguishes them is that they are all high quality items that would require the application of specialized skills.*
- *The law provided for 30 people to be brought to Scotland that could include weavers as well as fullers and dyers. These craftsmen were required to be in Scotland for at least 5 years.*
- *The workmanship was expected to be of the same quality as that found in Flanders, Holland or England.*
- *The craftsmen's skills were to be transferred through the employment of only "Scottish boys and maidens of this realm" and preferably "the burgesses' bairns of Edinburgh".*
- *When there was sufficient numbers of craftsmen and their family members in Scotland the law provided for the provision of a kirk and minister. Reasonable expenses of the minister and kirk were to be covered. There is no evidence that such a kirk was ever established in Edinburgh or beyond.*

Clearly Flemish weavers came to Scotland as a result of this initiative and evidence of their existence and activities have been found and reported in earlier blog postings.

#####

Bemærkninger til Alex Flemings og Morvern French's notat

Med vedtagelse af 1587-loven har Skotland aktivt forsøgt at hverve flamske vævere, og notatet viser, at det er lykkedes. Kong Jacob VI har været involveret i udformning af denne lov og har naturligvis som konge underskrevet loven.

Kong James VI modtog i en periode undervisning i Ceres, som geografisk ligger ca. 25 km fra Crail. Det er muligt, at kongen dengang fik kendskab til de vævere, som allerede boede og arbejdede i Crail.

Ovennævnte 1587-lov er både bagudrettet og fremadrettet, som det så ofte er tilfældet, og loven vil derfor være gældende for de flamlændere, der var i Skotland og dem, som senere kom til.

Der var også en skotsk væveindustri før 1587, hvor tekstiler blev fremstillet og eksporteret til kontinentet, men disse var af lav kvalitet og primært beregnet for den fattige del af befolkningen. De flamske vævere havde i generationer været kendt for at udføre vævning af høj kvalitet, og det var denne egenskab, som 1587-loven sigtede imod, således at de flamske vævere kunne overføre deres kundskaber til skotske lærlinge og derigennem være medvirkende til opbygning af en ny industri inden for dette område.

1587-loven indeholder et ønske/krav om, at immigranter forbliver i Skotland i minimum 5 år. Der er ingen maksimumklausul noteret i loven.

Loven vedrørende flamsk immigration til Skotland blev sat i kraft i 1587. Thomas Kingo og William Kingo fik "borgerskab i Crail" i 1589. Det vides ikke, hvornår de er ankommet til Skotland, eller hvornår de har bosat sig i Crail, men det var før 1586.

13. Scotland and the Flemish People. Medieval and Modern Migration from Flanders. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). By Morvern French, November 2015

Extract from the paper

Parts from page 1

In this first of two postings, Morvern French examines factors that led to Flemish people leaving Flanders at various times during the medieval period. In the next week's posting Morvern looks at why some of these migrants decided to go to Scotland.

Parts from page 4 & 5

Religious Motivation for Migration

Religious conflict was a major factor in migration away from Flanders and the rest of the Low Countries. Reformation ideals found great support in the cities of Flanders and Brabant, where there was a long-held tradition of free-thinking, autonomy, and openness. Antwerp in particular became a Protestant centre where reformed teachings were popular among those involved in wool weaving and textile manufacturing. Alongside cities such as Ghent, Lille, Tournai, and Valenciennes, Antwerp became a destination for French Calvinists.

The issue of religion caused a great divide between the Low Countries and the Madrid-based Spanish government of Philip II (r. 1556-98), which valued centralization, religious unity, and divine right monarchy, and sought to impose Catholic worship in its territories. In 1522 Philip's father Charles V had instituted the inquisition in the Low Countries and condemned all heretics to death. There was a strong relationship between the ecclesiastical courts and the Spanish administration, the former prosecuting and convicting heretics and the latter punishing them. Between 1521 and 1550, the courts tried an average of thirteen people per year, by the 1550s the average was sixty per year and between 1561 and 1565 it had risen to 264.

The Dutch Revolt (1568-1648) was kicked off on 10 August 1566 in the village of Steenvoorde in western Flanders. The Calvinist congregation's iconoclastic purging of Catholic imagery – known as the “Beeldenstorm” (statue storm) - became a symbol of opposition to oppressive Spanish rule, and the movement spread to the towns of Ypres, Diksmuide, Ghent, Mechelen, and many other large centres in the Low Countries. Although peace was restored within a year, the duke of Alba, governor of the Netherlands, in August 1567 occupied the cities of Flanders and Brabant with 10.000 of his soldiers and instituted the so-called Council of Blood: a court empowered to punish “serious offences against God and the crown”. The Council of Blood beheaded the courts of Egmond and Horn, convicted for “lèse-majesté” due to their toleration of Protestants within their territories. The Council's large-scale executions and banishments – 11.136 people were banished and their property confiscated – led to mass emigration from the Low Countries to France, England and western Germany. A proportion of these migrants to England then resettled in Scotland, where Flemish Protestant weavers were encouraged to settle by the government of James VI.

1684 and 1685 saw the fall of Ghent, Brussels, and Antwerp to Spanish forces, as well as the death of the rebel leader William of Orange, making a milestone in the history of the southern Low Countries. Under the terms of surrender to the Spanish crown, heretics were ordered to leave the re-conquered cities within two years. Some 150.000 people migrated to the northern Netherlands, where in large cities Flemings and Brabantines constituted up to one third of the population, while others left for England or the Empire. By 1689, the population of Antwerp had been reduced to 42.000, less than half of what it had been in the 1660s.

Conclusion (Morvern French)

As has been briefly outlined, Flanders experienced a range of economic, political, and social events that caused many thousands of people to migrate to other Low Countries territories and further afield. These were in brief,

- Overpopulation caused by intense urbanization and population growth.*
- The late medieval decline of the textile industry, causing job losses and strikes.*
- The decline of Bruges as commercial centre and its usurpation by Antwerp.*

- *Popular rebellion and struggle for urban autonomy.*
- *Early modern religious persecution of Protestants by the Spanish government.*

As one of the most industrialised and wealthy regions of Europe, Flanders held great significance for its Burgundian and Spanish rulers. These major power's attempts to maintain their grip on power over the Low Countries appears to be a common theme in the narrative of Flemish population history.

#####

Bemærkninger til By Morvern French's notat

De religiøse strømninger i Flandern kom i 1500-tallet til at spille en afgørende rolle i forbindelse med migration fra dette område. Protestantismen havde i vid udstrækning bredt sig til det meste af dette område. Men dette var i direkte modstrid med den spanske administration under Philip II (1556-98). I 1522 havde Philips far, Charles V, indført dødsstraf for alle kættere.

Senere under den spanske administration, reetableret efter "the Dutch Revolt" (1566), blev 11.136 personer udvist af landet og deres ejendomme og værdier konfiskeret. Dette medførte masseemigration fra "the Low Countries" til Frankrig, England og det vestlige Tyskland. En del af de emigranter, som flyttede til England, besluttede efterfølgende at flytte til Skotland, hvor flamske protestantiske vævere blev opmuntret af kong James VI's administration/regering til at bosætte sig.

Morvern French har opsummeret årsagen til, at de mange emigranter forlod Flandern:

- Overbefolkning i byerne
- Tilbagegang for tekstilindustrien I den sene middelalder, arbejdsløshed og strejker
- Brüggeres tilbagegang som kommercielt centrum.
- Kamp for lokal autonomi
- Religiøs forfølgelse af protestanter af den spanske regering

14. The Flemish People in Scotland. The British Newspaper Archive Blog. By John Irvine and Alex Fleming, 2012

Some estimates suggest that up to a third of the current Scottish population may have Flemish ancestors. These Flemish immigrants came to Scotland over a 600 years period, between the eleventh and seventeenth centuries. Many shed their continental sounding names to take on the name Fleming or variants such as Flemyng, Flemeng and Flandrensis (a Latin soubriquet describing some of Flemish descent). Scottish families such as Baird, Ballion, Beaton, Brodie, Bruce, Cameron, Campbell, Comyn, Crawford, Douglas, Erskine, Graham, Hamilton, Hay, Innes, Lindsay, Murray, Oliphant and Seton are believed to have Flemish ancestors in their bloodline.

The Flemish came to Scotland in several waves. The earliest Flemish settlers in Britain came with William the Conqueror's invading force in 1066. The Flemings had the right wing of the battle formation. The Flemish were closely allied with the Normans, not least because William's wife was the daughter of a Count of Flanders. William richly rewarded the Flemish for their help with land in England.

David Canmore ascended to the Scottish throne in 1124 (as David) and his wife Maud, of Flemish stock, came north with him accompanied by a large retinue of her Flemish kinsmen. This was the first evidence of a Flemish presence in Scotland.

In 1154, English King Henry II expelled many Flemish from England on the grounds that they, as well as other foreigners living in the country at that time, were encroachers on English trade. The fact that the Flemings by now had a foothold in Scotland meant that this was an attractive place for those evicted to seek refuge.

The influx of Flemings - many of whom were expert weavers - led to the development of a trading relationship with Flanders. The new immigrants worked with the suppliers of wool in Scotland, often the monasteries in the south of the country, to export wool to merchants in Flanders. In the

course of time, the Scots, realizing that they were losing out on the profits that came with the weaving of their wool, decided to bring Flemish weavers to Scotland. The idea was to bring about a transfer of weaving skills to the indigenous population. In some cases the Flemish weavers and those knowledgeable in flax growing given significant inducements to come to Scotland. There is evidence of this transfer of skills through to the sixteenth century.

Towards the end of the sixteenth century, another wave of Flemish immigration to Scotland took place. The root cause of this was religious persecution. In the wake of the reformation, a number of Flemish Protestants left Flanders in the second half of the sixteenth century. This was followed, towards the end of the seventeenth century, by an inflow of Flemish Huguenots fleeing persecution, by King Louis XIV of France, as a result of the Revocation of the Edict of Nantes.

The Flemish in Scotland were concentrated, for the most part, in the North and on the East Coast (where there were trading ports with Flanders). There is evidence of Flemish settlement and activity from the Moray Firth down to Edinburgh and the Borders.

As the Flemish came to Scotland over a relatively long period, they were absorbed into society gradually. As a result, it is difficult to gauge their overall impact on Scotland. But there is sufficient evidence of a Flemish presence in historical events and of an impact on the fabric of the Scottish society and economy over time that they likely deserve more credit than they are given in conventional histories of the country.

#####

Bemærkninger til artiklen The Flemish People in Scotland

Det kommer sikkert som ny information, at forskere fra University of St. Andrews oplyser, at efterkommere af flamske immigranter i dag (år 2012)udgør op til 30 procent af den nuværende skotske befolkning.

De flamske immigranter har efter deres ankomst til Skotland bevaret deres dåbsnavn, men har ændret deres efternavn. Mange har valgt efternavnet Fleming eller varianter heraf. Men mange har valgt nye navne. Nogle har valgt navne efter den lokalitet, hvortil de er ankommet. I Skotland findes der flere eksempler på familier, der har taget navn efter den familie, hvor de var ansat/tilknyttet uden at være efterkommere af disse.

Fra Danmark kendes lignende ændring af efternavne. Hans Thomsen Kingo blev f. eks. benævnt Hans Skotte.

Da Thomas Kingo og William Kingo kom til Crail, har de som andre flamske immigranter skiftet familienavn. Da de bosatte sig i Crail, **Kingdom** of Fife, har de måske valgt efternavnet Kingo, korrekt latin med et "o" i enden.

Det ses af artiklen, at mange af de flamske immigrater var højt kvalificerede vævere. I begyndelsen af deres virke var denne rettet mod eksport af skotsk uld til Flandern, men som det også er tilfældet i dag, er der marginal indtjening ved salg af råvarer. Den skotske regering skiftede derfor politik, så i stedet for at eksporterer uld til fremstilling vævestoffer af skotsk uld i Flandern, ønskede de at tiltrække flamske vævere til Skotland for at opbygge en skotsk væveindustri her. Med flamske vævere kunne man samtidig få uddannet skotske inden for dette fagområde.

Artiklen oplyser, at flamske immigranter bosatte sig primært i det nordlige Skotland og på østkysten. Indrejse til Skotland skete som oftest med skib til havne på østkysten og havne, som var almindelig kendt gennem handel mellem Skotland og Flandern. En sådan havn var der i Crail.

Artiklen noterer, at immigrationen fra Flandern til Skotland i sidste halvdel af det 16. århundrede var forårsaget af religiøs forfølgelse af personer, der som følge af reformationen havde erklæret sig som protestanter.

15. Flemish Migration to Scotland in the Medieval and early Modern Periods. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). By Morvern French, November 2015

Extract from the paper

Parts from page 1

In last week's posting Morvern French set out the main factors that had led to numbers of Flemish people leaving Flanders. In this week's posting Morvern looks at the factors that led some to come to Scotland.

Parts from page 4

Desirability of Flemish Craftsmanship

The collapse of Flanders' cloth industry from the late fourteenth century led its cities to diversify their crafts and to specialize in luxury arts in order to maintain their position as centres of manufacture and international trade. Certain towns and cities specialised in manufacture of different objects, for example manuscript illumination in Ghent and Bruges. Several Flemish craftspeople are known to have migrated to Scotland, often temporarily, to fulfil the demand for Flemish-made objects.

The town of Arras was particularly famed for its production of high quality tapestries in the late Middle Ages, to the extent that the town became synonymous with fine Flemish tapestry. Arras was described by Spanish nobleman Pero Tafur as being very rich, especially by reason of its woven cloths and all kinds of tapestries, and although they are also made in other places, yet it well appears that those, which are made in Arras, have the preference.

Rulers of this period sought Flemish tapestry weavers to settle in their lands and to produce tapestries for them.

The “Matthieu de Araz” present in Scotland in 1312 may have been such weaver. An “Egidius Gremar de Arras” was employed by James I in 1435, being paid £6 10s. The following year an “Egidius tapisario” was paid £7, and it is reasonable to believe that these two are the same person.

Parts from page 6

Flemings were also utilised as textile workers in Scotland. The region maintained a reputation for high quality cloth production, and efforts were made in the late sixteenth and early seventeenth centuries to settle Flemish weavers in Scotland. In 1581, an Act of Parliament brought a Robert Dickson to Scotland.

To learn within this realm the art of the making of skills, to be as good and sufficient as the same is made within the countries of France or Flanders and to be sold within the same cheaper than the like silks are sold within this realm brought here or out of other countries.

In return, Robert was granted the sole privilege of silk weaving and the authority to allow others to practice it; custom-free imports of raw and finished materials; and the position of burgess in Perth, “or such places where he shall please to plant”.

In 1587, this was followed by another Act, which brought to Scotland the Flemings John Garden, Philip Fermant and John Banko. These incomers were,

to exercise their craft and occupation in making of serges, grograms, fustians, bombasines, stemmings, baize, coverings of beds and other appertaining to their said craft and for instruction of the said lieges in the exercise of making of the works, and have offered to our said sovereign lord and whole commonwealth of this realm the experience and sure knowledge of their labours.

It was considered “for the common good of the realm” that these three should bring with them a further thirty weavers, fullers, and other textile workers, and they should take on as apprentices only Scottish boys and girls, to be taught the Flemish art of cloth production over five years. Significantly, Garden, Fermant and Banko were grated,

the liberty and privilege of naturalisation and to be as free within this realm during their remaining as if they were born within the same, and that their lawful baims shall possess the said privileges as if that were naturalised or born Scotsmen.

Part of Morvern French’s conclusions

- *Flemish expertise in such crafts as tapestry weaving, painting, gun casting, and textile production was sought after by the Scottish crown.*
- *Flemish Protestants were encouraged to settle in both Scotland and England by the reform-minded monarchies of James VI and Edward VI.*

#####

Kort over Flandern. Foto: Wikipedia

Bemærkninger til Morvern French's notat

Byen Arras var i den sene middelalder specielt berømt for dets produktion af tapeter af høj kvalitet, så berømt, at byen blev synonym for de fineste flamske tapeter. Regenter i flere lande

søgte i en lang periode at få flamske tapetvævere til at bosætte sig og udføre projekter i det pågældende land, hvilket vi har et godt eksempel på i Danmark. Det er muligt, at Thomas og William Kingo har haft deres virke i Arras, inden de emigrerede til Skotland.

Det fremgår af Morvern French's notat, at man i Skotland i det 16. århundrede ikke havde tradition for vævning af høj kvalitet. Dette var gældende dels for vævning af tapeter, dels vævning generelt.

Det var skotsk politik i den periode at tiltrække flamske vævere. For på den måde få uddannet skotter som vævere og tilhørende faggrupper med henblik på at etablere en skotsk industri inden for disse fagområde.

Til styrkelse af disse fagområder udarbejdede den skotske regering flere love, der var direkte rettet mod flamsk indvandring af vævere. Flamske protestanter blev opmuntret til at bosætte sig i de reformorienterede lande England og Skotland, dels af Kong James VI og dels af Kong Edward VI.

16. KRONBORGTAPETERNE. M. Mackeprang og Sigrid Flamand Christensen. 1950

Tapetvæveriet på Kronborg

I uddrag

Side 3

Da Frederik II i december måned 1581 sluttede kontrakt om Kongetapeterne, havde deres kunstneriske skaber, den fra Antwerpen stammende Hans Knieper, hvis fortid praktisk talt var ukendt, allerede opholdt sig en fire års tid her i landet og leveret en betydelig mængde tapeter. Nogenlunde samtidig med, at den første byggeperiode på Kronborg var afsluttet, begyndte kongen nemlig at tænke på slottets indre udstyr, og da navnlig på de to sale, den mindre (nu kaldet Rigsrådsalen) i Vestfløjen og den store dansesal i Sydfløjen.

Billedsnidere og malere fik travlt med lofterne og til væggenes udsmykning indkaldtes der tapetvævere fra Flandern. Som mellemmand brugte kongen en englænder Thomas Tynnecker eller Tennicker, der både før og siden optræder som hans kommissionær. I 1578 fik Øresundstolderen befaling til foruden 100 Dlr. for Thomas Tynnecker's personlige udgifter "at rejse her af Landet ind i Brabant" at udbetale ham 649 Dlr., som han havde udlagt for at indføre tapetmageren Anthonius de Corte selv tiende med svende og mester Hans Maler (Knieper) der er antagne i Brabant.

De fremmede ankom til Helsingør i slutningen af december 1577 og blev foreløbig indlogeret hos forskellige borgere. De to mestre, der begge havde deres hustruer med, hos tolder og rådmand Frederik Leiel af den i Helsingør ældre historie bekendte skotske slægt; de 8 Svende andetsteds.

Anthonius de Corte fik et kort ophold i Helsingør idet han døde den 11. marts 1578. Der blev ikke ansat en ny vævemester efter de Cortes død idet denne opgave blev overdraget Hans Knieper, som godt nok var maler, men må haft forudsætninger for at fungere som vævemester.

Side 3 & 4

Med den fart kongen ønskede arbejdet gennemført, må der imidlertid hurtig have vist sig, at hverken fra første færd antagne 8 svende eller det indkøbte materiale slog til. Allerede forinden eller måske kort efter sin nye ansættelse som vævemester måtte mester Hans derfor af sted til sin hjemstavn for at købe garn og engagere flere vævere. I alt indførte han 7 væversvende, af hvilke de fem var gifte, 4 børn og en dreng, altså en lærling, som han havde antaget i Bryssel. Det er derfor intet under, at han klagede til Thomas Tynnecker, der åbenbart stadig har været mellemmand, over at han ikke kunne få de månedlige forskud til at slå til, da han nu havde 19 personer i arbejde.

Både mester Hans og hans vævere må have arbejdet under højtryk, thi allerede inden den 11. maj 1579 havde han til Lensmanden afleveret 12 tapeter forestillende scener fra Nebukadnezar' og Daniels Historie, alle 4½ alen høje, men af vekslende bredde fra godt 4½ til omtrent 10½ alen og med flademål af 354 kvadratalen. Sammenlignet med vore dage en kolossal præstation, selvom man tager den sikkert meget lange arbejdstid og vævernes overlegne færdighed i betragtning. Kongen må da også fra første færd have været tilfreds med dem, thi allerede i april 1578 forærede han de vævere, der var i arbejde 50 Dlr.

Og arbejdet fortsatte i samme tempo. Da der den 31. august på ny gøres afregninger, havde Knieper afleveret 6 tapeter af samme højde som de øvrige, men væsentlig med fremstillinger af Susanne og "de gamle tvende gamle skalke", og den 24 november afregnes der yderligere for to. Alt i alt havde kongen således i mindre end to år fået en indholdsmæssig samhørende serie på hele 20 tapeter dannende en flade på ca. 550 kvadrat alen (220 m²), for hvilket den samlede udgift, fra det første Thomas Tennicker "forrejste af landet ind i Brabant", kun androg 2.750 Dlr.

Hermed standsede den første etape af tapetvæveriet på Kronborg for først at genoptages et par år senere.

Efter denne afslutning arbejdede Knieper som maler for kongen. Hans faste løn som leder af Tapetvæveriet bortfaldt derimod naturligtvis, og kilderne tier om den efterhånden ret betydelige

stab af vævere, således at det ikke kan afgøres, om de rejste tilbage til Flandern eller har opretholdt livet ved tilfældigt arbejde her i landet, i håb om at der atter skulle blive brug for dem.

Det blev der da også i høj grad, da kongen den 9. december 1581 sluttede kontrakt med sin hofmaler. Den gik ud på, at han skulle væve tapeter af de 111, "der før os havde været konger i Danmark, desligeste af os og vores elskede søn Hertug Christian".

Arbejdet skulle være således, at det kunne bestå en prøvelse af dem, der har forstand på sligt. Patronerne var indbefattet i kontrakten og skulle afleveres til kongen, når arbejdet var færdigt. Så længe det stod på, måtte han ikke uden kongens tilladelse påtage sig andet arbejde.

Side 6

Da Knieper så at sige havde taget Kongetapeterne i entreprise for en bestemt sum og ikke som ved tidligere tapeter fik betaling pr. kvadratalen, er vi ude af stand til i enkelthederne at kunne følge væveriets gang eller oplyse, hvor mange vævere, der har været sysselsat ved dette kæmpearbejde. Lige så lidt kan vi bekræfte den af Göbel fremsatte formodning om, at den fra Oudenarde stammende væver Christof Kaluneikz, der efter flanderske kilder skal være udvandret til Danmark før 1586, har været hans medhjælper.

På selve slottet, hvor der i disse år var fuldt af andre håndværkere, har der sikkert ikke været plads til vævestuerne. I hvert fald omtales de senere som liggende udenfor slottet en bindingsværksbygning, "væverhuset, som snedkerne nu udi arbejder", muligvis identisk med den "væver stue" i hvilken der efter et inventar fra 1600 fandtes 8 nu ubrugelige væve til at væve tapeter på.

Side 8

Væveriet på Kronborg standsede dog ikke med Kongetapeterne, men fortsattes vistnok med "Bordhimlen". Med rette var kongen tilfreds med dette skønne arbejde, hvis tilblivelse han åbenbart har fulgt, at han allerede på forhånd gav tolderne befaling til at udbetale hver af hans otte tapetvævere (M. Hans' svende, som de kaldes i Toldregnskaberne) Hendrich Utersprot, Joest

Belle, Frantz Paulier, Povel Tielman, Frantz Penners, Jakob de Korte, Arnold Matiis og Philippus Leinot 19 Dlr. og 12 Sk til en æresklædning, når de var færdige med det tapet, de nu havde under hænder, 14. august 1586.

Ifølge forfatterne synes flere af de otte vævere at have tilhørt gamle flamske tapetvæverslægter, en enkelt (Arnold Matiis) nævnes endog 1578 på en fortegnelse over Antwerpens vævere, ligesom det ligger nær at opfatte Jacob de Korte som en slægtning af den 1577 indkaldte tapetmager Anthonius de Corde.

Efter 1586 fortsatte Hans Knieper med en række maleropgaver for kongen som han dog ikke fik færdiggjort. Han døde nemlig den 2. november 1587.

Side 8, 9 & 10

Bryssel og Antwerpen

Når Frederik II indkaldte flamske kunstnere og vævere til fremstilling af Kronborgtapeterne, er det fuldt forståeligt. Ganske vist havde nordfranske værksteder indtaget den ledende stilling i Feudaltidens sidste strålende periode, hvor de burgundiske hertugers hof repræsenterede den på en gang prægtige og mest forfinede livsudfoldelse. Men da de politiske forhold ændredes, og Burgunder hertugernes magt var brudt, skete der en forskydning af de betydelige kulturcentre mod nord. Byer, der som Tournay og Arras havde været førende i alt, hvad der angik tekstilkunst i det 15. århundrede, led så meget, at den kommercielle basis gik tabt. Arvtagere blev fremfor alle Antwerpen og Bryssel, som nu under kejser Maximilian og hans efterfølgere opnåede en strålende tid som handelscentre.

Det var meget naturligt, at det netop i de vanskelige tider med de politiske uroligheder var fristende for mange af de nederlandske tapetvævere at trodse de gældende lavsregler og vælge udlandets opfordringer til at forlade hjemstavnen og grunde en ny eksistens under bedre eller mere lovende forhold. Også de nederlandske malere fik talrige smukke tilbud om tilsyneladende fordelagtigere levevilkår i udlandet. Det er umuligt at sige nøjagtigt, hvor stort antallet af de

emigrerede tapetmagere og kunstnere var, men vi ved, at i disse årtier opstod der næsten overalt i Europa værksteder med nederlandske leder og håndværkere. Især fra 1560-erne stiger udvandringen betydeligt på grund af Hertugen af Albas repressalier.

Det var naturligvis føleligt for de nederlandske væverier, at der i andre lande anlagdes så mange værksteder, især når disse direkte arbejdede for de tidligere fyrstelige kunder. Udvandringen blev så stor i slutningen af det 16. århundrede og i begyndelse af det 17., at der blev sat en høj straf med bøder for vævere, som søgte at komme bort, og var de rejst, blev deres efterladenskaber simpelthen konfiskeret. Åbenbart har Antwerpen givet det største tilskud til udvandringen, thi Bryssels Magistrat, som frygtede konkurrencen fra de udenlandske værksteder, fik i 1619 Antwerpen overtalt til ved lov at forbyde vævere at forlade byen.

#####

Bemærkninger til M. Mackeprangs og Sigrid Flamand Christensens bog

Som det fremgår af forfatterens bog, omhandler den to store tapetvæveprojekter beregnet for Kronborg initieret af kong Frederiks II. Til at lede projektet havde kongen ansat maler Hans Knieper fra Antwerpen og tapetmageren Anthonius de Corte.

De første vævere kom til Helsingør sidst i december 1577. Efter nogle få måneder i Helsingør døde Anthonius de Corte, hvorefter Hans Knieper overtog ansvaret for vævningerne.

Kort tid efter sin udnævnelse til vævemester, måtte væverstaben forøges, og Hans Knieper rejste til Flandern, hvor han engagerede flere, som for fems vedkommende medbragte deres hustru og børn. Ved afslutning af dette første væveprojekt på Kronborg ultimo 1578 var der ansat 19 vævere på projektet.

Alle vævere kom direkte fra Flandern. Fem vævere medbragte deres hustru og børn. Dette kan skyldes en praktisk foranstaltning, eller at urolighederne i Flandern betingede dette. Indrejsen i Danmark kan også have været en emigration for disse vævere.

Thomas Kingo deltog ikke i dette væveprojekt.

Ud fra de kaotiske forhold, der herskede i Flandern i 1577, er det ikke sandsynligt, at væverne efter projektets afslutning i 1579 er rejst tilbage til Flandern. Måske har de søgt til andre væveprojekter i Europa eller har fundet andet arbejde i Danmark.

I 1581 underskrev Frederik II en aftale med Hans Knieper om vævning af et meget stort antal tapeter med motiver fra den danske kongerække. Ifølge teksten i bogen har det ikke være muligt at vurdere antallet af vævere ud fra den betalingsform, som blev en del af aftalen. Ved projektets formelle afslutning i 1586 er der nævnt navne på 8 vævere, som har deltaget i projektet. Det må antages, at disse 8 var med ved afslutningen af projektet. Om vævere fra det første projekt har været en del af dette andet projekt, vides ikke. De nævnte 8 vævere var alle af flamsk afstamning.

Thomas Kingo deltog ikke i dette projekt. Hans navn er ikke nævnt, og han var i Crail i 1586.

I inventarlisten for vævestuen på Kronborg blev der i år 1600 registreret 8 ubrugelige væve til tapetvævning, så der har måske kun været disse 8 vævere. Vævning af tapeter kræver flere ansatte end blot vævere, så det samlede antal medarbejdere har været større.

Frederik II døde den 4. april 1588. Hans søn Christian IV blev født i 1577 og var ved sin fars død 11 år. Det er sandsynligt at prinsen som barn ikke havde den største interesse for Kronborgtapeterne. Det må antages, at enkedronning Sophie af Mecklenburg har overtaget en del af den kongelige administration frem til Christian IV's Kroning, og hun har nok bevaret interessen for tapeterne, som hendes mand havde skænket så megen opmærksomhed, og anvendt en større del af indtægterne fra Øresundstolden til betaling for begge tapetprojekter.

Indtægterne fra Øresundstolden tilfaldt alene kongen og ikke landet.

Christian IV blev kronet den 29. august 1596 i en alder af 19 år. Ifølge historiske kilder blev denne kroning en af de største i historien. Ved kroningen blev Kronborgtapeterne anvendt og ophængt for første gang.

Hvis der i forbindelse med afslutning af Kronborgprojektet i 1586 var mangler ved dele af tapeterne eller, at Bordhimlen ikke var færdig eller, at enkedronning Sophie af Mecklenburg havde nye forslag til ophængning og opgradering efter, at hun i 1588 havde overtaget ansvaret for disse, så har projektet haft ca. 8 år til at gennemføre dette.

Hertil har der været brug for en ny leder efter Hans Knieper død i 1587 og der har været behov for ansættelse af vævere. I dette arbejde deltog Thomas Kingo. Det er noteret i Pontoppidans annaler.

En medvirkende årsag til, at der blev indkaldt vævere fra Skotland kan være tolder og rådmand Frederik Leiel, som var indirekte involveret i projektet, dels som tolder, dels som husejer, der stillede bolig til rådighed for Hans Knieper. Desuden var Fredrik Leiel af skotsk afstamning.

Som følge af prinsesse Annas ægteskab med kong James VI var der et stort antal skotske regeringsrepræsentanter tilstede i Helsingør i 1589 for med den danske regering og enkedronningen at aftale betingelserne for ægteskabet. Med den betydelige interesse den skotske regering inklusive kongen udviste i de år for tapetvævning, er det en nærliggende tanke, at disse har set en mulighed for at knytte en skotsk væver til projektet.

I en inventarliste fra 1600 for Kronborg er nævnt, at der i vævestuen findes 8 nu ubrugelige væve til tapetvævning. Man må derfor konkludere, at der på Kronborg ikke blev vævet tapeter efter år 1600. Der er ikke andre skriftlige oplysninger om Thomas Kingo end de, som er nævnt af Pontoppidan. Hvis der ikke blev vævet på Kronborg efter år 1600 må det antages, at Thomas Kingo er rejst tilbage til Crail med sin familie efter Christian IV's kroning i 1596.

17. Frederiksborgs genrejsning. Historicisme i teori og praksis. Af Mette Bligaard, 2008

Bind II, Kapitel 7, side 307. Frederiksborgmuseets Gobelinvæveri 1900-28

I 1897 besluttede Frederiksborgmuseets bestyrelse at afsætte 4.000 kr. årligt til – som man benævnte det – national Gobelinsyning. Ligesom genopbygning af slottet og oprettelse af museet havde været et nationalt anliggende, så betragtedes fremstilling af gobeliner til Riddersalen også som et projekt, der skulle ses i et større perspektiv. Det var en national opgave i den forstand, at et historisk klenodie ville genopstå, men også ved, at det ambitiøse forehavende at forsyne Frederiksborg riddersal med vævede tapeter kunne medvirke til at etablere gobelinkunsten som en "national" industri i Danmark. I en artikel i Berlingske Tidende den 1. juli 1901 om Gobelinvæveriets Genopståen i Danmark fremhævede inspektør ved Frederiksborgmuseet, E.F.S. Lund, at planen denne gang - i modsætning til, hvad der havde været tilfældet på Frederik II, Christian IV og Christian V's tid – ikke var iværksat ved en kongelig bestilling hos et fremmed lands fabrikant, men at den var baseret på "danske Damers Kunstinteresse og Flid". Damerne skulle medvirke til at hæve det nationale håndarbejde op i den gode kunsts sfære. Med oprettelse af Frederiksborgmuseets Gobelinvæveri ville traditionen fra Hans Knieper, Karel van Mander og Berent van der Eichen blive videreført, men denne gang helt i dansk regi.

#####

Bemærkninger til Frederiksborgs genrejsning. Historicisme i teori og praksis.

I 1500- og 1600-årene blev der til de fornemste kongeslotte i Danmark fremstillet tre store tapetserier:

Frederik II's serie med 113 danske konger vævet på 43 tapeter i perioden fra 1578 til 1586. Maler Hans Knieper stod for udarbejdelse af kartonerne og var samtidig leder af vævestuen.

Christian V's serie med sejrene fra Skånske Krig, vævet 1685 -1693 til Riddersalen på Rosenborg Slot, under ledelse af Berent van der Eichen.

Christian IV's serie med scener fra kongens kroning og Kalmar-krigen, vævet i perioden fra 1616 til 1619, til ophængning på Frederiksborg Slot. Karel van der Mander stod for udarbejdelse af kartonerne til denne serie.

I ovennævnte skrift er ikke noteret hvor mange vævere, der var tilknyttet opgaven på Christian IV's serie til Frederiksborg Slot og ej heller, hvilken nationalitet væverne havde. I skriftet er blot noteret, at væverne ikke var danske.

18. Frederiksborg Slots. Beskrivelse. Johan Peter Rasbech, Cand. Phil., 1832

Uddrag fra side 171 og 172

*Væggene, som nu ere, behængte med Malerier, vare ligeviis fordem betrukne med vævede Silketapeter, forestillende Christian den Fjerdes Kroning og Processionen fra Kirken til Slottet, med flere af denne Konges vigtigste Heltebedrifter i Aarene 1611 og 1612, hvilke samtlige, atten Afbildninger, med vedføjede latinske og tydske Inscriptioner, findes opregnede hos Thurah i den Danske Bitryvirus, Tome 2 Pag. 41-42. Især roser han et Stykke i Midten af Salen, hvor endvidere forestilledes et Bacchanale eller Drikkegilde i to Afdelinger, med tvende Skildvagter, én paa hver Side, med Christian den Fjerdes valgsprog foroven, **Regnum firmat pietas**, og forneden den mærkelige Indskrift: **Karel van der Mander fecit, Anno 1620**, ligesom de kongelige Dagbøger udvise, at bemelde Kunstner dertil i det Hele har leveret Cartons.**

**Bemeldte Tapeter, dem Christian den Fjerde med Flid og vel ikke ringe Bekostning skal have ladet væve paa Fabriken i Kjøge efter den berømmelige Mesters dertil leverede Udkast, og som nedtages i Aarett 1775, da, paa Foranstaltning af daværende Statsraad og Hofinspecteur Hjorthøi, Salen bestemtes til et Billedgallerie for bedre Arbeider, og en ny Omflytning af Malerierne under Bestyrelse af Professor Als til samme Tid udførtes, findes endnu ved Slottet, 26 Stykker i Tallet, henlagte paa forskellige Steder, og fortjente vel disse, der ligesom de Rosenborger muligt ere forarbejdede af Kingo, Christian den Fjerdes Hoftapetmager, Fader til vores berømte Biskop, samlede at opbevares til Minde om Carl van Mandern og den Konge, der havde ham saa kjær, at han, da bemeldte Kunstner i Aaret 1635 agtede at foretage en reise til Holland, lod sig af ham give et ordenligt Revers for at han atter skulde komme tilbage til Danmark, hvilket mærkelige Document, af Flere tidt og ofte nævnet, endnu gjemmes i det kongelige Geheimarchiv.*

#####

Bemærkninger til Frederiksborg Slots. Beskrivelse. Johan Peter Rasbeck, Cand. Phil., 1832

Johan Peter Rasbeck har skrevet, at Kingo skulle have vævet tapeterne til Rosenborg. Rosenborg-tapeterne blev fremstillet i perioden fra 1685 til 1693, så hverken Thomas Kingo eller hans søn Hans Tomasen Kingo har deltaget i dette arbejde, da de begge var døde før 1685.

Johan Peter Rasbeck skriver, at Frederiksborg Tapeterne er fremstillet på fabrikken i Køge og muligvis af Kingo.

I Fr. Weibacks bog "Frederiksborg Slot" (1923) er noteret følgende: *"Til det mere bevægelige Udstyr hørte Tapeter, som kun fandtes i de fornemste Værelser og Sale, men dog i et Antal af over 100 Stykker. De allerfleste var vævede i Udlandet, dels udførte på Bestilling, dels indkøbte. Det var den samme Slags Kunstindustri, som i det 18de Aarhundrede naaede saa høj en Udvikling i Frankrig og der fik Navn efter Stedet, hvor de blev fabrikeret, Gobelins. Emnerne var mangfoldige, Landskaber og Jagter. Scener fra det gamle Testamente eller fra Historien og Mythologien. Men i Dansesalen vilde Kongen have noget særligt, som kunde forherlige hans egen Regering. Der skulde være Fremstillinger af hans Sejrsvindinger i Kalmarkrigen samt af Kroningen og Kroningsprocessionen. Den hollandske Tapetvæver Karel van Mander, Fader til den senere berømte Maler af samme navn, blev indkaldt til at bese Slagmarkerne fra Krigen, og Tapeterne blev derefter vævede i Holland".*

Dette bekræftes i bogen "Christian 4 og Fredensborg" (2006) redigeret af Steffen Heiberg. Heri indgår et afsnit med titlen: Christian 4s Tapeter i Riddersalen, skrevet af Gunnar Lind. Fra side 102: *"Som leverandør blev valgt Karel van Mander, tapetmager i Delft i Nederlandene og søn af den Karel van Mander, der blev citeret i indledningen. Det var et modigt valg, for han havde først etableret sig som selvstændig fabrikant året før. Det danske hof havde også været i forhandlinger med den gamle store fabrikant i Delft, Frans Speiring, som van Mander tidligere havde arbejdet for. Men valget af van Mander var naturligt i betragtning af valget af motiver. En samtidshistorisk serie havde kun en køber, som næppe ville aftage mere en et eksemplar, mens en serie med et mere gængs motiv kunne fremstilles i mange eksemplarer".*

Som det fremgår af foranstående meget korte citater, så blev alle tapeter relateret til den samtidshistoriske serie fremstillet i Delft i Nederlandene på Karel van Manders fabrik. Derudover blev der indkøbt andre tapeter, som var vævet i udlandet. Om enkelte af de ca. 100 tapeter er fremstillet i Danmark, har ikke kunnet eftervises ej heller, om der har været en tapetvævefabrik i Køge. På denne baggrund vurderes, at væver Thomas Kingo ikke har medvirket ved fremstilling af tapeter til Frederiksborg Slot. Frederiksborgtapeterne blev fremstillet i perioden 1616 – 1619.

Johan Peter Rasbech skriver: *"der ligesom de Rosenborger muligt ere forarbejdede af Kingo, Christian den Fjerdes Hoftapetmager, Fader til vores berømte Biskop,..."* ... Johan Peter Rasbech blander tingene. Væver Thomas Kingos søn, Hans Thomasen Kingo, var linned- og damaskvæver samt dameskrædder i Slangstrup. Hans Thomasen Kingo (1586 – 1671) er far til biskop Thomas Kingo (1634 – 1703). Der er ikke fundet skriftlige kilder som viser, at Hans Tomasen Kingo har deltaget i vævning af tapeter.

Johan Peter Rasbech skriver, at Thomas Kingo var Christian IV's hoftapetmager. Det må antages, at denne titel stammer fra Erich Pontoppidan (1698-1764), *Annales Danicae Diplomatici...* (1752).

19. KRONBORGTAPETERNE, Pragt & propaganda på Frederik II's Kronborg. Af Ulrik Reindel, 2009

Tapetvæveriet på Kronborg

Her er kun medtaget et ganske kort uddrag fra ovennævnte bog.

Side 33

I Antwerpen, tidens førende center for handel med tapeter og vævematerialer, blev Hans Knieper (død 1587) sammen med tapetmesteren Anthonius de Corte og 8 vævere i slutningen af 1577 hvervet af Frederik II som et led i planerne for Kronborgs udsmykning.

Ved siden af sit virke som hofmaler bestod Kniepers opgave i at levere de fortegninger, kaldet patroner eller kartoner, som væverne skulle arbejde efter. Efter få måneder i landet døde de Corte imidlertid, og Knieper overtog nu ledelsen af Kronborgs væveværksted, hvor det samlede antal vævere snart herefter øgedes til 19.

Frem til november 1579 arbejdede væverne på to serier bestående af i alt 20 tapeter med gamle testamentelige motiver, der senere fandt anvendelse i vestfløjens Lille Sal. I 1581 fulgte bestilling på Dansesalens tapeter. Da den store opgave i 1586 fuldførtes med levering af Kongeparrets prægtige bordhimmel, modtog hver enkelt af væverne en "æresklædning" som en påskønnelse af deres indsats.

#####

Bemærkninger til Ulrik Reindals bog

Ulrik Reindels bog om Kronborgtapeterne er flot, men indeholder kun ganske lidt om tapeternes tilblivelse. De oplysninger, som findes herom, er delvis indeholdt i M. Mackeprangs og Sigrid Flamand Christensens bog fra 1950 om Kronborgtapeterne.

20. Historien om en Kirke-Psalme-Bog. Jørgen Jensen, 2018

Thomas Kingos salmebog i Crail. Foto Jørgen Jensen

Crail Museum and Heritage Centre i Skotland har i deres samling en dansk salmebog udgivet af biskop Thomas Kingo, biskop udi Fyen. På indersiden af salmebogens omslag er skrevet navnet Anna Knudsdatter. Det må være den Anna Knudsdatter, som i 1698 var ansat på Fraugdegaard hos Thomas Kingo og Birgitte Balslev. og som efterfølgende blev gift med Thomas Kingo Stub. Under Annas navn er skrevet (98) i parentes, hvilket betyder 1698.

Da Anna blev gift med Thomas Kingo Stub i 1725, var hun stadig ansat på Fraugdegaard, som var ejet af biskop Thomas Kingos enke Birgitte Balslev. Stub-familien og Birgitte har haft et nært forhold, som blandt andet kom til udtryk ved, at Birgitte Balslev bekostede bygning af en ny skole i Fraugde til Thomas Kingo Stub.

Anna Knudsdatters svigermor er Johanne Jensdatter Kingo. Johannes mor er Else Hansdatter Kingo, biskop Thomas Kingos søster. Så Anna Knudsdatter relation til Thomas Kingo er flersidet.

Foto af Anna Knudsdatter's underskrift. Foto Jørgen Jensen

Angående foranstående foto af salmebog: I bogen Kirkehistoriske Samlinger, syvende række, sjette bind, har biskop emeritus Erik Norman Svendsen skrevet en udførlig beretning om tilblivelsen af den salmebog, som benævnes Kingos Salmebog, udgivet i 1699. I det følgende et ultrakort resume af Erik Norman Svendsens beskrivelse, afskrevet fra Kirkehistorisk Samling.

"I 1683 ved forordning fra Christian V. blev det overdraget Thomas Kingo at sammenskrive en ny salmebog. Det varede 6½ år for Kingo at udarbejde og trykke første halvdel af bogen kaldet

Vinterpart. I 1689 ansøgte Kingo kongen om, at denne salmebog blev indført i kirkerne, og at salget blev overdraget Kingo. Denne ordning blev i første omgang godkendt, men senere trukket tilbage som følge af tekst-ændringer af eksisterende salmer foretaget af Kingo. Herefter udarbejdede Kingo en ny version af Vinterpart, hvor de 24 salmer, som Kingo i første udgave havde justeret, blev indsat i originaludgaven. Denne anden version var færdig i 1690”.

Ud fra Erik Norman Svendsens udførlige beskrivelse i Kirkehistorisk Samling er det helt klart et eksemplar af denne udgave, som nu findes på Crail Museum & Heritage.

Dette er efterfølgende bekræftet via to mails fra Erik Norman Svendsen, den 4. november og den 13. december 2018, som svar på min henvendelse til Erik Norman Svendsen, hvor jeg havde vedlagt et foto af salmebogen fra Crail.

I mailen fra 13. december skriver Erik Norman Svendsen bl. a: ”I fortsættelse af vore mails om Kingos salmebog kan jeg bekræfte, at det foreliggende eksemplar på medsendte foto er den anden udgave af Vinterparten: ”En Ny Kirke-Psalme-bog” (1690), hvor 24 kendte salmer fra reformationsårhundredet er blevet ført tilbage til oprindelig version af Kingo selv.

Megen splid og spektakel ved hoffet førte imidlertid også til forkastelse af denne anden udgave af Vinterpart, som det fremgår af Norman Svendsens bemærkninger, og først i 1697 blev en ny salmebog godkendt, som efter 2 år blev færdigtrykt i 1699 og i dag kendes som KINGOS SALMEBOG.

Kingo havde selv stået for trykningen i bispegården i Klaregade i Odense og sendte efterfølgende den kasserede salmebog Vinterpart anden udgave, rundt til venner og bekendte. Af og til med dedikation og vers. Der var trykt salmebøger til alle kirker og kirkesangere i landet, og efter kassationen blev de sendt retur til Kingo i bispegården i Odense. Så Kingo har haft brug for at skaffe sig af med de mange overflødige eksemplarer”.

Da anden udgave af Vinterpart findes på museet i Crail, virker det logisk, at denne er afsendt fra Danmark efter 1690, men før den nye udgave kom frem i 1699, som også havde et kraftigt aftryk

fra Thomas Kingo. Var 1699-udgaven tilgængelig, havde man nok sendt en kopi af denne, da 1699-udgaven var en stor anerkendelse af biskop Thomas Kingos arbejde.

Anna Knudsdatter er den person, som Thomas Kingo har bedt om at sende en kopi af Vinterpart, anden udgave til familien i Crail. Hendes navn er noteret i bogen håndskrevet. Anna blev født i 1678. I 1694 blev Birgitte Balslev og Thomas Kingo viet. Thomas Kingo har haft jævnlig kontakt til familien i Crail, og det samme havde hans far, Hans Kingo, naturligvis også, mens han levede. Man sender ikke en salmebog til familien, hvis der ikke har været kontakt i generationer.

I 1694 blev Thomas Kingo koblet fra det igangværende salmebogsprojekt og kunne af gode grunde ikke vide, at han senere fik rettighederne tilbage til den nye udgave.

#####

Bemærkninger til Jørgen Jensens skrift

De første medlemmer af Kingo-familien kom til Danmark sidst i 1500-tallet. Omkring 100 år senere, i 1698, har familien i Crail modtaget en udgave af Kingos salmebog, Vinterpart anden udgave. Det vidner om, at Kingofamilien i Danmark har bevaret kontakten til Kingofamilien i Skotland i hele denne periode.

Biskop Thomas Kingo er den formelle afsender af salmebogen til familien i Crail. Men der sendes ikke en salmebog til familien i Crail i 1698, hvis der ikke i de mellemliggende ca. 100 år har været en løbende kontakt. Væver Hans Kingo i Slangerup har været den, som efter sin ankomst til Danmark, har bevaret kontakten til familien i Crail. Det ville ikke være unaturligt, hvis han har haft søskende, fætre og kusiner i Crail, som han har kommunikeret med. Af Hans Kingos tre børn må det formodes, at det mest har været Thomas, som har videreført denne kontakt til familien i Crail.

21. Nu rinder solen op...Thomas Kingo, Væversønnen fra Slangerup. Thomas Kingos liv og verdslige digtning, uddrag fra tredje afsnit i bogen. Stadsbibliotekar Svend Esbech, Frederiksberg. 1984

Hans fulde navn blev Thomas Hansen Kingo, og han er født den 15. december 1634 under en meget streng vinter, der mindedes mange år efter. Hans far var væveren Hans Thomesen Kingo, der næppe har hørt til det bedre borgerskab i den lille og fattige købstad, for i byen var der flere vævere, som måtte kæmpe om kunderne. Den lille nyfødte blev opkaldt efter sin farfar, Thomas Kingo, der var kongelig tapetmager i Helsingør, og som var indvandret fra Skotland. Han var en anset mand, der endog fik besøg af Kong Jakob den 6, af Skotland, da denne var på besøg i Danmark sammen med sin dronning, der var søster til Christian den IV. Sønnen drev det kun til at blive linned- og damaskvæver, og da han giftede sig med en pige af jævn sjællandsk bondeslægt, Karen Sørensdatter, bosatte han sig i Slangerup som væver.

Kingo blev således født i et hjem med små kår, men præget af flid, nøjsomhed og gudsfrygt, måske præget af den skotsk-reformerte holdning, som familien kan have haft med sig.

Det frie og ubundne liv blev imidlertid tidligt afkortet, for allerede i 5-års alderen blev Thomas sat i byens skole, hvor tidens tugt blev anvendt mindre ihærdigt for at indprente både katekismen og den vanskelige kunst at skrive, stave og bruge tal.

Og så var Kingo dog heldig at være født i en - om end nok så beskedne - købstad, for det var de eneste steder, der havde disse skoler. Thomas havde lysten i sig til at lære nyt, og hvad vigtigere var, han havde de evner, der i øvrigt meget hurtigt afslørede, at i den lille skole kunne han ikke lære meget. Hvor mærkeligt det end kan lyde, så kom drengen i latinskole allerede et par år efter, altså som en 6-7 årig knægt.

#####

Bemærkninger til skriftet: ”Nu rinder solen op...”

Skriftet „Nu rinder solen op...” er skrevet som et festskrift i anledning af 350-året for biskop Thomas Kingos fødsel. Beskrivelse af Thomas Kingos far, Hans Kingo og hans familie, er noget tendentiøs. Skriftet indeholder enkelte oplysninger, som der kan knyttes bemærkninger til.

Svend Esbech er af den opfattelse, at familien Hans Kingo ikke hørte til det bedre borgerskab i Slangerup, der beskrives som en lille og fattig købstad.

Hans Kingo var damask-og linned væver, hvilket på den tid var et efterspurgt håndværk, ikke blot i Danmark, men over det meste af Europa. Damaskvævning havde en særlig status som følge af arbejdet høje faglige karakter.

Økonomisk svagtstillede familier sendte ikke i 1640 deres børn i skole, så økonomien hos familien Hans Kingo har ikke været dårlig. Dengang i 1640 var det almindeligt, at børn deltog i det daglige arbejde, enten der var tale om landbrug eller om håndværk. De var en del af den daglige økonomi. Det var ikke tilfældet for Thomas Kingo. Han fik mulighed for at modtage boglig undervisning.

Hans Kingo og Karen Sørensdatter Bjørns børn blev sendt i skole, fordi familien havde økonomi hertil, og fordi Karen Sørensdatter Bjørn var datter af Søren Jensen Bjørn, præst på Læsø, og dermed havde haft sin opvækst i en præstefamilie. Det har derfor ligget hende på sinde, at deres børn fik en boglig uddannelse og opdragelse. Karen har muligvis haft den ambition, at Thomas, som følge af hans gode evner og gode vilje til lærdom, kunne få en videregående uddannelse, evt. som præst, måske med moralsk støtte fra hendes far. Hvis det var hendes mål, må det siges at være lykkedes. Den bisættelse, som Karen og Hans modtog fra Thomas Kingo, viser, at de i hele deres periode har været gode mentorer for ham.

Thomas Kingos salmebog, Vinterpart anden udgave, blev i 1698 sendt til Kingo-familien i Crail. Salmebogen findes i dag på Crail Museum & Heritage Centre. Den er sendt af Anna Knudsdatter på

vegne af Thomas Kingo, som har overtaget og bevaret kontakten til familien i Crail efter Hans Kingos død i 1671.

Efter Hans Kingos tilflytning til Danmark omkring 1618 vedligeholdt han kontakten til familien i Crail. Både Hans Kingo og Karen Sørensdatter Bjørn har haft viljen, ønsket, økonomien og forudsætningerne for at vedligeholde en korrespondance med den gren af familien, der var bosiddende i Crail.

22. Sammenfatning og konklusion

Som det fremgår af de analyserede bøger og skrifter, er der flere forskellige opfattelser af personen, væver Thomas Kingo; hans oprindelse, hans familie, hans ophold i Danmark, hans mulige væveopgaver i Danmark og flere andre ting.

Jeg vil på baggrund af de analyserede bøger og skrifter kommentere på enkelte udsagn samt i konklusionen tegne et billede af væver Thomas Kingo.

Navnet Kingo, og hvordan det staves, er diskuteret i flere skrifter. Stavemåden kunne stamme fra hans søn Hans Thomsen Kingo, der som tilflytter i Slangerup, dels har indskrevet sig som borger i byen, dels fået børn døbt i kirken. De oplysninger, som man i middelalderen (og senere) overdrog præsten eller lokale myndigheder, blev for det meste forelagt mundtligt. Det er den viden og erfaring, jeg har fra flere års genealogisk arbejde. Det, præsten i Slangerup har hørt fra en skotsk indvandrer er, at familienavnet er Kingo, og det bliver familienavnet for Hans Kingos børn. Men det bliver også stavemåden for de skribenter, der beskriver Hans Kingos far.

Men denne tolkning er ikke rigtig. Ifølge oplysninger fra Crail Museum & Heritage Centre, staves familienavnet for Thomas og William "Kingo" i alle deres arkivalier fra 1589 og fremover. Ifølge Helen Armitage staves det ikke på nogen anden måde. Det var stavemåden i Crail, og den blev videreført til Danmark.

De fleste flamske immigranter har efter deres ankomst til Skotland bevaret deres dåbsnavn, men har ændret deres efternavn. Mange har valgt efternavnet Fleming eller varianter heraf. Men mange har valgt andre, nye navne. I Skotland findes der flere eksempler på familier, der har taget navn efter den familie, hvor de var ansat/tilknyttet uden at være efterkommere af disse. Nogle immigranter har valgt navne efter den lokalitet, hvortil de er ankommet. Fra Danmark kendes lignende ændring af efternavne. Hans Thomsen Kingo blev f. eks. benævnt Hans Skotte.

Da Thomas Kingo og William Kingo kom til Crail, har de som andre flamske immigranter skiftet familienavn. Da de bosatte sig i Crail, **Kingdom** of Fife, har de måske valgt efternavnet Kingo.

Flere forfattere er kommet med det udsagn, at Kingo er det skotske navn for King. Ifølge Scottish National Dictionary bind V, 1960 er dette ikke tilfældet.

Pontoppidan er citeret for den bemærkning, at Thomas Kingo var den eneste skotte i Helsingør. Det er naturligvis ikke sandt. Pontoppidan har ment, at Thomas Kingo var den eneste skotske væver i Helsingør. Der var mange skotske familier i Helsingør på den tid.

Flere forfattere har smykket væver Thomas Kingo med titler m.m. for derigennem at begrunde biskop Thomas Kingos sociale position i det danske samfund. "Hans farfar mødtes med kongelige", "han var kongelig væver" etc. Få har nævnt biskop Thomas Kingos far og ikke mindst hans mor Karen Sørensdatter, som begge har spillet en vigtig rolle i Thomas Kingos uddannelse og udvikling og de værdsattes meget højt af biskop Thomas Kingo.

Poul Erik Nikolajsen skriver i sin bog, at det skotske Nationalmuseum i Edinburgh ikke kendte noget til tapetvævere i Skotland før år 1600. Dette bekræftes af, at Alex Fleming og Morvern French i en af deres artikler har noteret, at uden for akademiske kredse var der ikke viden om, at det skotske parlament havde godkendt en lov i juli 1587, der opmuntrede flamske tapetvævere til at komme til Skotland.

Der var skotske vævere før den tid og flere kilder oplyser, at der i Skotland blev produceret vævede stoffer, men at disse var af lav kvalitet. De blev solgt på eksportmarkedet til mindrebemidlede i blandt andet Flandern. Det var et ønske fra den skotske regeringens side med 1587-loven at tiltrække vævere/håndværkere med høje faglige kvalifikationer til opbygning af nye industrier og til uddannelse af unge skotter inden for de enkelte område.

Ved gennemgang af de skriftlige kilder fra St. Andrews University vedrørende Flandern står det klart, at i slutningen af det 16. århundrede var det hårde tider for befolkningen og særlig for vævere: "Overbefolkning i byerne, tilbagegang for tekstilindustrien, arbejdsløshed og strejker". Desuden stor tilbagegang for byen Brügge som kommercielt centrum. Hertil kommer religiøse forfølgelse af protestanter, udøvet af den spanske regering. Den spanske administration havde i 1522 indført inkquisitionen, d.v.s. dødsstraf for, hvad de kaldte kættere.

Mange borgere blev i den periode udvist fra Flandern, og deres ejendom og ejendele konfiskeret. Emigranter i titusindvis valgte at flygte til de omkringliggende territorier inklusive Skotland. De, der flygtede til Skotland, gjorde det enten direkte eller via ophold i lejre i England. Der var nok af grunde til for vævere at forlade disse urolige områder, hvis man som protestant og væver ønskede at udføre sit erhverv under mere sikre forhold.

Urolighederne i Flandern eller det, som blev kaldt "Low Countries", skabte mulighed for landene deromkring at tiltrække kvalificerede håndværkere. Denne mulighed blev kendt overalt i Europa og også i Skotland, hvor kongen og regeringen ved den ny lov i 1587 opfordrede flamske tapetvævere til at komme til Skotland som "tekniske eksperter". Dette med henblik på at etablere en skotsk væveindustri og til at oplære unge skotter inden for vævehåndværket og vævekunsten.

Kong Frederik II tog også fordel af denne uro i Flandern, og med økonomi fra Øresundstolden blev det muligt at tiltrække flamske tapetvævere til Helsingør i forbindelse med udsmykning af salene i Kronborg. Første gang i 1577 og anden gang i 1581. De flamske vævere kom til Danmark med den risiko, at de udsatte sig for straf efter hjemkomsten for videregivelse af knowhow angående tapetvævning.

Hvor kom brødrene Kingo fra?

- A) Ifølge oplysninger fra det skotske Nationalmuseum i Edinburgh til Poul Erik Nikolajsen, var museet ikke bekendt med, at der fandtes skotske tapetvævere før år 1600.
- B) Med 1587-loven har den skotske regering og kong Jacob VI erkendt behovet for indvandring, hvis der skulle etableres en skotsk væveindustri, og man har samtidig erkendt

nødvendigheden af at udforme og vedtage en speciel lov for at tiltrække flamske tapetvævere. Urolighederne i Flandern var velkendte i Skotland. Skotland så vel som andre lande forsøgte at tage fordel heraf.

- C) Poul Erik Nikolajsen skriver korrekt vedrørende uddannelse til tapetvæver: "Derfor må en uddannelse inden for dette specielle håndværk nødvendigvis være sket et andet sted. Det helt dominerende sted for fremstilling af tapeter var i de år i det flamske område". En støtte for argumentet om, at Thomas Kingo var uddannet tapetvæver, findes i det lille ord -germane-, som er hæftet på broderen William i borgerarkivet i Crail. Dette kan ifølge Nikolajsen tages som udtryk for, at William og formodentlig også Thomas, har tilbragt tid på kontinentet. Foranstående vurdering om uddannelse er korrekt, men Nikolajsen har desværre misforstået ordet "germane". Det ord betyder ikke "German/tysk," men er et engelsk ord og kan oversættes til "efterfølgende".

Foranstående information viser klart, at brødrene Thomas Kingo og William Kingo er flamske vævere, der som følge af urolighederne i Flandern er emigreret til Skotland.

Flamske immigranter bosatte sig primært i det nordlige Skotland og på Skotlands østkyst. Indrejse til Skotland skete som oftest med skib til havne på østkysten og havne, som var almindelig kendt gennem handel mellem Skotland og Flandern. En sådan havn var der i Crail. Det er kendt, at der dengang var regelmæssig handelsforbindelse mellem Flandern og Crail. Hvorfor valgte Thomas og William Crail? Udover havnen, så har byen også en flamsk historie og var kendt i Flandern.

Det har også virket tiltrækkende for de vævere fra Flandern, der valgte Skotland, at den skotske regering med 1587-loven havde skabt et positivt klima for emigranter og sikret dem gode arbejdsbetingelser og sikkert også en rimelig indkomst. Desuden havde Skotland været emigrantland for folk fra Flandern i århundrede, og de blev godt modtaget her.

Det ville være mest naturligt, at Thomas og William Kingo forlod Flandern sammen. Ud fra familien Poulens database vedrørende fødte børn er de ankommet til Crail omkring 1575, hvilket svarer til at Thomas Kingo var ca. 25 år (født ca. 1550).

Der findes ikke i Crail data vedrørende Thomas Kingo før 1589, hvor Crail Museum and Heritage Centre oplyser, at han det år den 24. juni vælges til Dean of the Wobsters. Det er muligt, at flere medlemmer af Kingofamilien er emigreret sammen.

Ud fra data fra Crail Museum og Heritage Centre har Thomas og William Kingo etableret et væverlav i Crail. Thomas Kingo blev leder af dette lav i 1589, og William Kingo overtog hvervet i 1590. Der findes ikke oplysninger om Williams familie. Thomas blev gift med Agnes Brown, som ud fra familienavnet var af skotsk afstamning. At Thomas og William var ledere af væverlaget, ses også ud fra, at de begge fik bygget toetageshuse i Marketgate, mens menige vævere boede i Nethergate. Der var social forskel. Det er helt klart, at Thomas og Agnes boede i Marketgate no. 59, hvor en dørøverligger i granit bærer deres initialer TK / AB. Williams hus var nabohuset til Thomas og Agnes. Når man generelt betragter boligforholdene i Middelalderen, i sidste del af det 16. århundrede, må Thomas' og Williams huse i Marketgate have tilhørt personer i den højere middelklasse.

Ingeborg og Jens Poulsen oplyser, at væver Thomas Kingo blev far til fire børn:

1. Thomas Kingo født 1578
2. Ellen Sophia Kingo født 1580
3. Alexander Kingo født 1582
4. Hans Thomsen Kingo født 1586

Det fremgår af redegørelsen fra Helen Armitage, at både Thomas Kingo og William Kingo var involveret i nogle økonomiske anklager vedrørende varelager. Notatet herom er dateret den 31. marts og den 7. april 1590. Notatet oplyser, at William havde økonomi til at betale et evt. udestående, men at Thomas var rejst. Dette udsagn vurderes til, at Thomas Kingo har forladt Crail og er rejst til Danmark kort tid efter, at han blev valgt til Dean of the Wobsters i 1589. Om de økonomisk forhold har spillet ind på hans overvejelser er næppe sandsynligt, da han ikke var nærværende i Crail i marts/april 1590, hvor disse krav blev forelagt. Det er muligt, at Thomas Kingo og familie har vurderet, at de ikke ville rejse, før Thomas var blevet udnævnt til borger i Crail, hvad man i dag ville kalde opholdstilladelse.

Kronborgtapeterne var officielt færdige i 1586, og de ansatte vævere og andre ansatte havde modtaget deres almindelige afregning plus, at de 8 vævere, hvis navne er noteret i Regnskaberne for Øresundstolden, fik deres ekstrabetaling til køb af en æresbeklædning og som anerkendelse for vel udført arbejde. Hans Knieper døde i 1587, og der blev til hans enke i 1587 udbetalt det, som Knieper havde til gode. I 1588 døde Frederik II, og enkedronning Sophie af Mechlenburg overtog de administrative opgaver på blandt andet tapetvæveprojektet. Kronborgtapeterne nåede ikke at blive ophængt inden Frederik II's død. Det er sandsynligt, at der har været behov for supplerende væveassistance for at gøre alle tapeterne klar til ophængning under særlig hensyntagen til dansesalens udformning. Derfor blev der indkaldt nye vævere til opgaven, en opgave som Thomas Kingo blev en del af, muligvis som leder i hans egenskab af skotsk udnævnt Dean of the Wobsters i Crail.

Konklusion

- a) Thomas Kingo og William Kingo var flamske vævere, som immigrerede til Skotland omkring 1575 som følge af urolighederne i Flandern og med udsigt til at etablere vævevirksomhed i Skotland.
- b) Thomas Kingo, William Kingo og evt. andre familiemedlemmer immigrerede sammen, idet evt. tilbageblivende ville blive udsat for forfølgelse af den spanske administration.
- c) Som andre flamske immigranter skiftede de familienavn efter ankomsten og bosætningen i Skotland. Thomas og William bosatte i Kingdom of Fife. Det har måske inspireret dem til at vælge navnet Kingo?
- d) Thomas Kingo blev gift med Agnes Brown. Williams familie kendes ikke.
- e) Thomas og William blev borgere i Crail i 1589.
- f) Thomas Kingo blev udnævnt til Deacon of the Weavers i Crail I 1589, dvs. leder af væverlavet. William Kingo overtog denne post i 1590.
- g) Det er sandsynligt, at Thomas og Agnes har fået flere børn end Hans (John) Kingo. Ingeborg og Jens Poulsen oplyser i deres datablad, at Thomas og Agnes fik 4 børn.

- h) Thomas Kingo deltog ikke i vævning af den første serie tapeter på Kronborg i perioden fra 1577 til 1779, som omfattede en serie på 20 tapeter med gammel testamentelige motiver. Navnene på de ansatte vævere kendes ikke, men Thomas Kingo var i Skotland i den periode.
- i) Thomas Kingo deltog ikke i fremstilling af de 43 Kongetapeterne til Kronborg i perioden fra 1781 til 1786. Navnene på de 8 flamske vævere er noteret i Regnskaberne for Øresundstolden, og hans navn er ikke iblandt.
- j) Thomas Kingo, Agnes Brown og deres børn flyttede fra Crail til Helsingør i 1589 for at udføre væveopgaver for kongehuset på Kongetapeterne forud for Kronprins Christians kroning i 1596. Før afrejsen solgte de deres hus i Marketgate i Crail.
- k) Thomas Kingo mødte Kong James VI i Helsingør under kongens ophold i Danmark, som varede fra januar til april 1590. Kongens interesse for tapetvævning var velkendt.
- l) Thomas Kingo og hans familie rejste tilbage til Crail efter arbejdets afslutning i Helsingør senest omkring 1596. Deres yngste søn Hans (John) Kingo var nu 10 år. Der er ikke indikationer på, at Thomas Kingo og familien blev i Danmark efter afslutning af væveopgaverne for Christian IV. Var de blevet i Danmark, ville Hans Kingo have sørget for social sikring og en passende bisættelse for sin far og mor.
- m) Agnes Brown døde før 1597. Thomas Kingo blev gift anden gang med Isabella Morris. Thomas Kingo og Isabelle Morris tilbagekøbte i 1597 ejendommen Marketgate 59 i Crail.
- n) Thomas Kingo junior, søn af væver Thomas Kingo, købte en ejendom i Crail i 1606 og Thomas Kingo junior blev i 1621 udnævnt til Deacon of the Weavers og genvalgt i 1622.
- o) Thomas Kingos yngste søn Hans Kingo flyttede til Danmark omkring 1618 og etablerede sig som linned- og damaskvæver samt dameskrædder i Slangerup. Hans Kingo var sandsynligvis ikke flyttet til Danmark, hvis han ikke tidligere havde haft relationer til landet.
- p) Familien Kingo i Danmark bevarede kontakten til familien i Crail i mere end 100 år. Først via Hans Kingo og efter hans død i 1671 ved biskop Thomas Kingo.

Conclusion

- a) Thomas Kingo and William Kingo were Flemish weavers, who immigrated to Scotland about 1575 as a consequence of the political unrest in Flanders and with the view to be able to establish a weaver business in Scotland.
- b) Thomas Kingo, William Kingo and other members of the family, if any, immigrated as a group. If some of the family were left behind, they would have had to face pursuit by the Spanish rulers or something more dramatic.
- c) Like other Flemish immigrants, they changed their family name after arriving and settling in Scotland. Thomas and William settled in Kingdom of Fife, maybe this has given the inspiration to choose the name Kingo.
- d) Thomas Kingo married Agnes Brown. We do not know any members of Williams family
- e) Thomas and William got citizenship in Crail in 1589.
- f) Thomas Kingo was made Deacon of the Weavers in Crail in 1589. William Kingo was made Deacon of the Weavers in Crail in 1590.
- g) It is likely Thomas and Agnes got more children than just one child, Hans (John) Kingo. According to data from Ingeborg and Jens Poulsen, they got four children.
- h) Thomas Kingo was not involved in the weaving of the first range of tapestries for Kronborg Castle from 1577 to 1579, which includes a range of 20 tapestries with motives from the Old Testament. The weavers' names are not known. Thomas lived in Scotland during this period.
- i) Thomas Kingo was not involved in the weaving of the 43 tapestries for Kronborg Castle from 1781 to 1786. All eight weavers came from Flanders. Their names appear in the account book for Øresundstolden, and Thomas Kingo's name was not included. Thomas lived in Scotland during this period.
- j) Thomas Kingo, Agnes Brown and their children moved from Crail to Elsinore in 1589 as Thomas has been given the task as weaver to adjust the 43 tapestries from Kronborg Castle, prior to the coronation of Christian IV in 1596. Thomas and Agnes sold their house in Markergate before leaving Crail.

- k) Thomas Kingo met King James VI in Elsinore during the King's stay in Denmark from January to April, 1590. The King's interest in tapestries was well known.
- l) Thomas Kingo and his family returned to Crail after he has finished his work in Elsinore in 1596 or before. His youngest son, Hans (John) Kingo was 10 years old in 1596. There is no indication saying that Thomas Kingo and the family stayed in Denmark at the end of his contact with Christian IV. If they had been staying in Denmark after this period, Hans Kingo and his family would have taken care of his father's family, giving them social security, and a proper funeral.
- m) Agnes Brown died before 1597. Thomas Kingo married for the second time with Isabella Morris. Thomas and Isabella bought back in 1597 the property Marketgate 59 in Crail.
- n) Thomas Kingo junior, the son of weaver Thomas Kingo, bought a property in Crail in 1606. Thomas Kingo junior became in 1612 elected Deacon of the Weavers and reelected in 1622.
- o) The youngest son of Thomas Kingo, Hans Kingo, moved to Denmark around 1618 and established a business as linen- and damask weaver plus dressmaker in Slangerup. It is my belief that Hans Kingo would not have immigrated to Denmark without having previous relations to the country.
- p) The Kingo family in Denmark kept up with the family in Crail for more than a 100 years. At the beginning by Hans Kingo and after his death by bishop Thomas Kingo.

XXXXXXXXXX

Skriftlige Referencer

- Thomas Kingo, Hans Hustruer og deres slægter. Poul Erik Nikolajsen, 2003
- Slægtsdatabase. Ingeborg og Jens Poulsen, printet 2018
- Thomas Kingo. Biskop i Fyen. En Levnedbeskrivelse. A. C. L. Heiberg. Provst, Sognepræst i Kjerteminde, 1852
- Kingo Family. Notat fra Helen Armitage, Crail Museum and Heritage Centre, modtaget i Crail, 2018
- Scots in Denmark in the Sixteenth Century. Thorkild Lyby Christensen, 1970
- Should Auld Acquaintance Be Forgot..., Scottish-Danish relations c. 1450-1707. Thomas Riis, 1983
- Scotland and the Flemish People. The Flemish on the Firth of Forth—Part 1. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). David Dobson, September 2014
- Scotland and the Flemish People. The Flemish on the Firth of Forth—Part 2. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). David Dobson and Alex Fleming, October 2014
- Scotland and the Flemish People. Encouraging Flemish Weavers to come to Scotland. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). Alex Fleming and Morvern French, November 2014
- Scotland and the Flemish People. Medieval and Modern Migration from Flanders. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). Morvern French, November 2015
- Flemish Migration to Scotland in the Medieval and early Modern Periods. University of St. Andrews (St. Andrews Institute of Scottish Historical Research). Morvern French, November 2015
- KRONBORG TAPETERNE. M. Mackeprang og Sigrid Flamand Christensen, 1950
- KRONBORG TAPETERNE, Pragt & propaganda på Frederik II's Kronborg. Ulrik Reindel, 2009

- Historien om en Psalme-Bog. Af Jørgen Jensen, 2018
- Nu rinder solen op....Thomas Kingo, Væversønnen fra Slangerup. Uddrag fra bogens tredje afsnit; Thomas Kingos liv og verdslige digtning. Stadsbibliotekar Svend Esbech, Frederiksberg 1984
- The Scottish National Dictionary V, Edinburgh 1960. William Grant & David D. Murison
- Rosenborgtapeterne. Christian V's sejr i Skånske krig 1675-79. Katia Johansen & Peter Kristiansen. Rosenborg 1999
- Frederiksborgs genrejsning. Historicisme i teori og praksis. Af Mette Bligaard, 2008
- Frederiksborg Slots. Beskrivelse. Johan Peter Rasbech, Cand. Phil., 1832
- Frederiksborg Slot. Fr. Weilbach, 1923
- Christian 4 og Frederiksborg. Redigeret af Steffen Heiberg, 2006
- Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. Kirkehistoriske Samlinger Syvende række 1965-68

Support

Ian Sinclair, Johannesburg Sydafrika

Helen Armitage, Crail Scotland

Bodil Nissen Jensen, Jyllinge

Slangerup Lokalhistoriske Arkiv, Slangerup

Nationalmuseet, København

Kronborg Slot, Helsingør

Roskilde Universitetsbibliotek, Roskilde

University of St. Andrews, St. Andrews Scotland

Erik Normen Svendsen, biskop emeritus, København

Roskilde Bibliotek, Roskilde

The British Newspaper Archive, UK

Crail Museum & Heritage Centre, Crail, Scotland

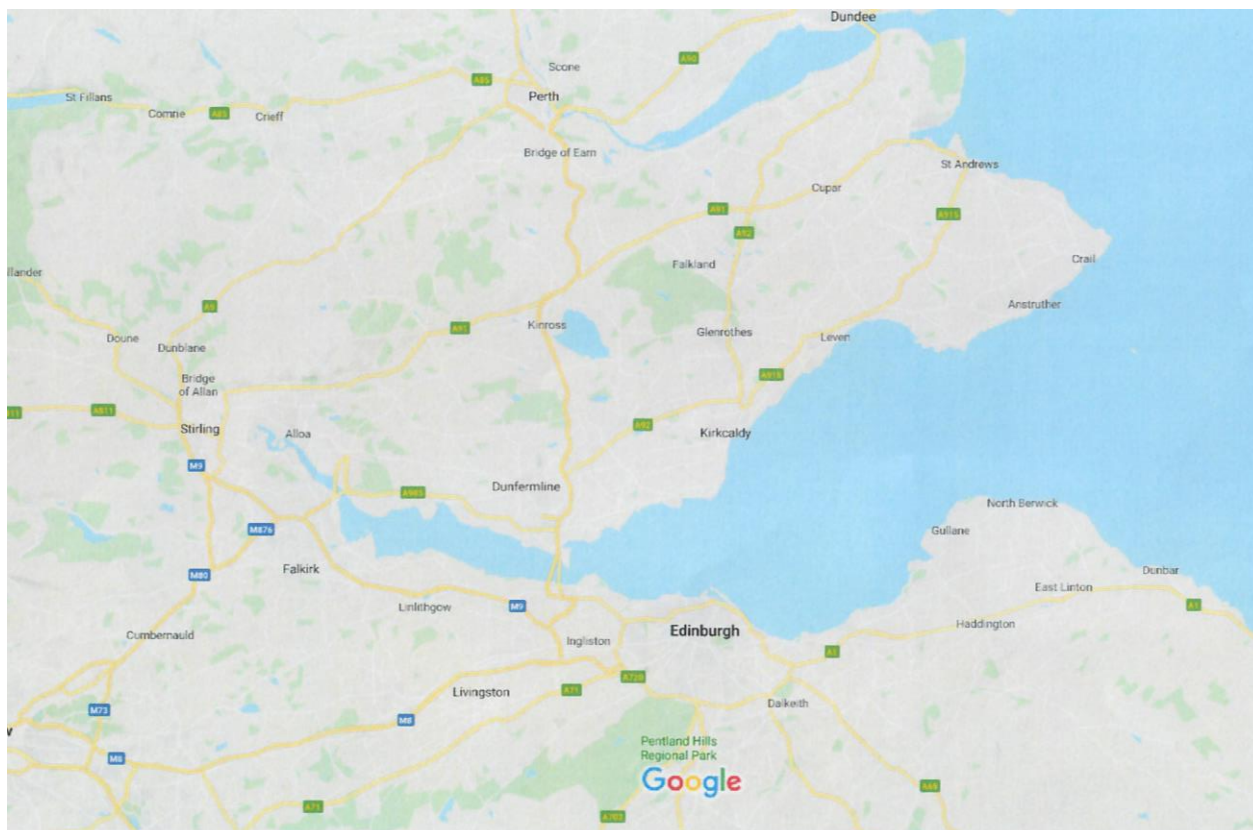
Geografiske kort

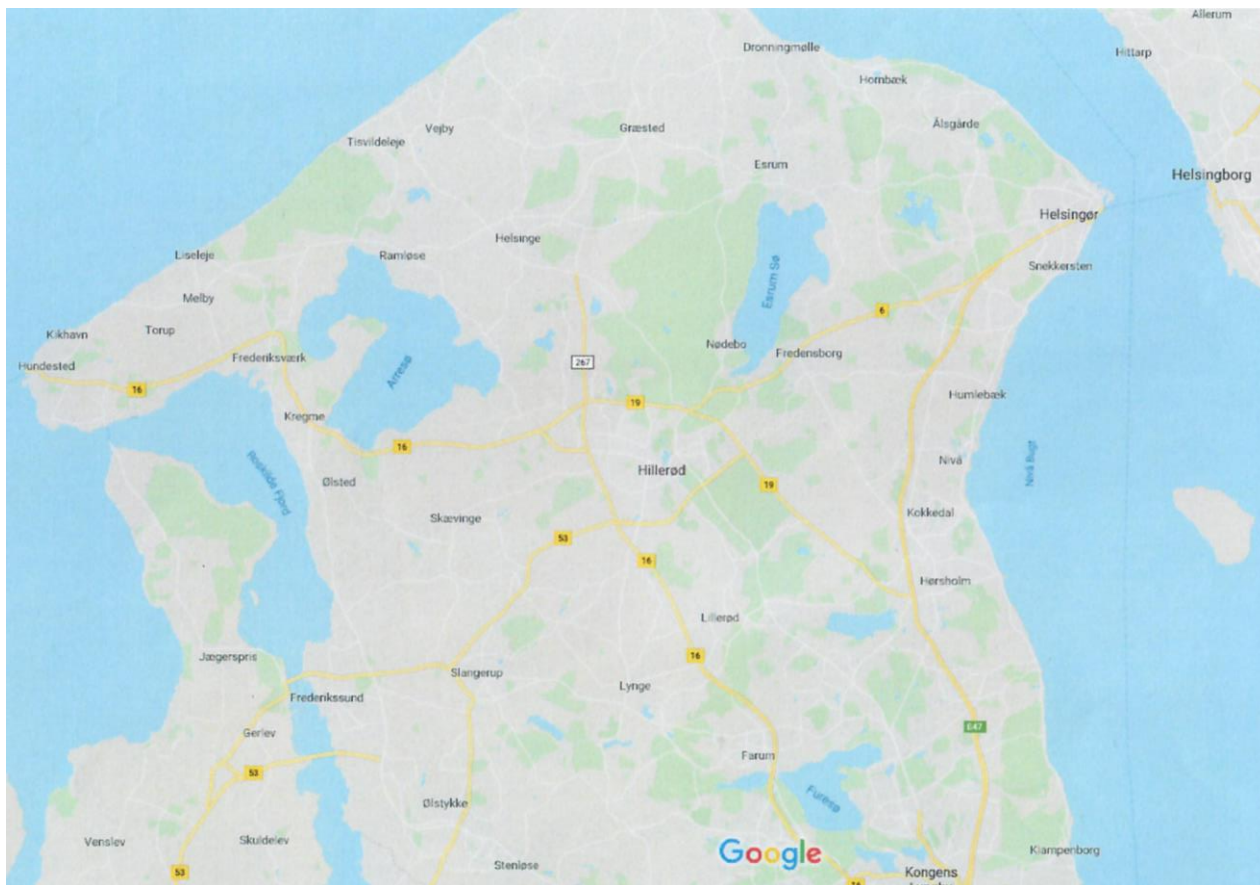
Kort over Skotland, Belgien/Flandern og Danmark. Foto Google Map

Kort over Belgien og region Flandern. Foto Google Map

Kort over Sydøst Skotland. Edinburgh, St. Andrews og Crail. Foto Google Map

Kort over Nordsjælland. Helsingør og Slangerup. Foto Google Map

